

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРИВОРІЗЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ**

Матеріальна частина зброї, спеціальні засоби. Правила поводження та застосування: навчальний посібник для слухачів курсів вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та застосування

Кривий Ріг 2022

Рекомендовано до друку Вченою радою Донецького державного університету внутрішніх справ (протокол № 5 від 21.12.2022 р.)

Авторський колектив:

- завідувач кафедри спеціальних дисциплін та професійної підготовки, к.ю.н., майор поліції Цуркан О.П.;
- старший викладач кафедри спеціальних дисциплін та професійної підготовки Голик В.А.;
- викладач кафедри спеціальних дисциплін та професійної підготовки Мазур М.В.

Матеріальна частина зброї, спеціальні засоби. Правила поведження та застосування: навчальний посібник для слухачів курсів вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поведження з ними та застосування / Авторський колектив: Цуркан О.П., Голик В.А., Мазур М.В. Кривий Ріг: Криворізький навчально-науковий інститут Донецького державного університету внутрішніх справ, 2022. 128 с.

Рецензенти:

Ніколаєв О.Т., доцент кафедри тактико-спеціальної, вогневої та фізичної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Одеського державного університету внутрішніх справ, к.п.н., доцент.

Шинкаренко Є.А., начальник сектору контролю за обігом зброї Криворізького районного відділу поліції ГУНП в Дніпропетровській області, майор поліції.

© Цуркан О.П., Голик В.А.,
Мазур М.В. 2022

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

АІС – автоматизована інформаційна система

ККУ – Кримінальний кодекс України

КМУ - Кабінет Міністрів України

КУпАП - Кодекс України про адміністративні правопорушення

м - метр

МВС – Міністерство внутрішніх справ

мм - міліметр

м/с - метр за секунду

ПЦН - пульт централізованого надзору

р. – рік

сек. - секунда

см - сантиметр

ч. - частина

ст. - стаття

т.д. - так даліше

т.п. - тому подібне

хв. – хвилина

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ I ОСНОВИ ПРАВОВИХ ЗНАНЬ.....	8
РОЗДІЛ II СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА.....	34
РОЗДІЛ III ОСНОВИ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ.....	58
РОЗДІЛ IV ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА.....	94
БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК.....	126

ВСТУП

Матеріал навчального посібника розраховано для слухачів курсів вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та застосування, що проводяться науково-педагогічним складом університету відповідно до ліцензії про їх проведення, а також може бути корисним здобувачам вищої освіти під час опанування основних навчальних дисциплін. Рекомендовано для вивчення особам, які мають у своєму користуванні мисливську зброю, спеціальні пристрої для відстрілу патронів, спорядженими гумовими або аналогічними за своїми властивостями металевими сарядами несмертельної дії тощо.

Зміст матеріалу відповідає чинним нормативно-правовим актам України.

Курси вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та застосування заплановані і проводяться відповідно до вимог Інструкції про порядок виготовлення, придбання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів, затвердженої Міністерством внутрішніх справ України від 21 серпня 1998 року № 622.

Згідно п.п.2.3.2; п.п. 2.6 цієї Інструкції: «Видача дозволів на придбання, зберігання та носіння мисливської нарізної, гладкоствольної зброї, пневматичної, холодної, охолощеної зброї, пристроїв громадянами України здійснюється уповноваженими підрозділами з контролю за обігом зброї та дозвільної системи головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях та м. Києві після після проведеного з ними вивчення матеріальної частини зброї, правил поводження з нею, її застосування та використання, що здійснюється у пунктах вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування після здачі заліку та отримання довідки про вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування».

Ці вимоги стосуються, як громадян і юридичних осіб, які бажають придбати зброю і спеціальних засобів, так і тих, хто вже має їх у своєму користуванні.

Програма курсів розрахована на 32 години і включає в себе такі навчальні дисципліни:

1. Основи правових знань - 8 годин;
2. Спеціальна підготовка - 6 годин;
3. Основи домедичної допомоги - 6 годин;
4. Вогнева підготовка - 12 годин , з яких 10 відводиться на практичні заняття і заліки.

Основною метою програми є надбання слухачами необхідних знань, умінь і навичок при поводженні зі зброєю і спеціальних засобів.

Допускається самостійне опанування теоретичного навчального матеріалу при підготовці до здачі заліків, але присутність на практичних заняттях з вогневої підготовки обов'язкове для всіх. Практичні заняття включають в себе опанування навчального матеріалу з питань загальної будови зброї, порядок поводження з ним, а також прийомів і правил стрільби.

Практична стрільба проводиться зі зброї і патронів відвідувача курсів, які є в його користуванні або з відомчої зброї курсів тими громадянами, які виявили бажання придбати зброю або спеціальні пристрої для відстрілу патронів, спорядженими гумовими або аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії.

Порядок зарахування для проходження курсів:

- 1) отримати направлення у співробітників сектору контролю за обігом зброї територіальних органах поліції за місцем реєстрації/проживання;
- 2) записатися особисто за адресою: м Кривий Ріг, вул. Співдружності, 92а в групу стаціонарного або заочного навчання;
- 3) сплатити вартість проходження курсів на розрахунковий рахунок університету;
- 4) по прибуттю в відведений для громадян час, надати відповідному науково-педагогічному працівнику/інструктору, що проводить заняття квитанцію про оплату за навчання.

Увага! Порушення викладених у навчальному посібнику заходів безпеки при поводженні з вогнепальною зброєю і правил його зберігання можуть призвести до трагічних наслідків та тягне за собою відповідальність відповідно до норм діючого законодавства.

РОЗДІЛ І

ОСНОВИ ПРАВОВИХ ЗНАНЬ

1. Підстава кримінальної відповідальності

Стаття 2 ККУ. Підстава кримінальної відповідальності.

1. Підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого цим Кодексом.

2. Особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

3. Ніхто не може бути притягнутий до кримінальної відповідальності за те ж саме кримінальне правопорушення більше одного разу.

2. Поняття кримінального правопорушення

Стаття 11 ККУ. Поняття кримінального правопорушення

1. Кримінальним правопорушенням є передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення.

2. Не є кримінальним правопорушенням дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого цим Кодексом, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі.

Стаття 12 ККУ. Класифікація кримінальних правопорушень

1. Кримінальні правопорушення поділяються на кримінальні проступки і злочини.

2. Кримінальним проступком є передбачене цим Кодексом діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі.

3. Злочини поділяються на нетяжкі, тяжкі та особливо тяжкі.

4. Нетяжким злочином є передбачене цим Кодексом діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше п'яти років.

5. Тяжким злочином є передбачене цим Кодексом діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше двадцяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше десяти років.

6. Особливо тяжким злочином є передбачене цим Кодексом діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад двадцять п'ять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, позбавлення волі на строк понад десять років або довічного позбавлення волі.

7. Ступінь тяжкості злочину, за вчинення якого передбачене одночасно основне покарання у виді штрафу та позбавлення волі, визначається виходячи зі строку покарання у виді позбавлення волі, передбаченого за відповідний злочин.

Питання для самоконтролю

1. *Надайте визначення кримінальної відповідальності.*

2. *З якого моменту виникає та припиняється кримінальна відповідальність?*

3. *Надайте соціальне та правове визначення кримінального правопорушення.*

4. *Які обов'язкові ознаки поняття кримінального правопорушення встановлює закон?*

5. *Яке відмежування злочину від інших кримінальних правопорушень?*
6. *Що таке малозначність діяння та чим воно відрізняється від злочину?*

3. Поняття необхідної оборони та умови її правомірності

Стаття 36 ККУ. Необхідна оборона.

1. Необхідною обороною визнаються дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в даній обстановці для негайного припинення або припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони.

2. Кожна особа має право на необхідну оборону незалежно від можливості уникнути суспільно небезпечного посягання або звернутися за допомогою до інших осіб чи органів влади.

3. Перевищенням меж необхідної оборони визнається умисне заподіяння тому, хто посягає, тяжкої шкоди, яка явно не відповідає небезпечності посягання або обстановці захисту. Перевищення меж необхідної оборони тягне кримінальну відповідальність лише у випадках, спеціально передбачених у статтях 118 і 124 цього Кодексу.

4. Особа не підлягає кримінальній відповідальності, якщо через - сильне душевне хвилювання, викликане суспільно небезпечним посяганням, вона не могла оцінити відповідність заподіяної нею шкоди небезпечності посягання чи обстановці захисту.

5. Не є перевищенням меж необхідної оборони і не має наслідком кримінальну відповідальність застосування зброї або будь-яких інших засобів чи предметів для захисту від нападу озброєної особи або нападу групи осіб, а також для припинення протиправної насильницького вторгнення у житло чи інше приміщення, незалежно від тяжкості шкоди, яку заподіяно тому, хто посягає.

Стаття 37 ККУ. Уявна оборона.

1. Уявною обороною визнаються дії, пов'язані із заподіянням шкоди за таких обставин, коли реального суспільно небезпечного посягання не було і особа, неправильно оцінюючи дії потерпілого, лише помилково припускала наявність такого посягання.

2. Уявна оборона виключає кримінальну відповідальність за заподіяну шкоду лише у випадках, якщо обстановка, яка склалася, давала особі достатні підстави вважати, що мало місце реальне посягання, і вона не усвідомлювала і не могла усвідомлювати помилковості свого припущення.

3. Якщо особа не усвідомлювала і не могла усвідомлювати помилковості свого припущення, але при цьому перевищила межі захисту, що дозволяються в умовах відповідного реального посягання, вона підлягає кримінальній відповідальності як за перевищення меж необхідної оборони.

4. Якщо в обстановці, що склалася, особа не усвідомлювала, але могла усвідомлювати відсутність реального суспільно небезпечного посягання, вона підлягає кримінальній відповідальності за заподіяння шкоди через необережність.

Стаття 38 ККУ. Затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.

1. Не визнаються кримінально протиправними дії потерпілого та інших осіб безпосередньо після вчинення посягання, спрямовані на затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, і доставлення її відповідним органам влади, якщо при цьому не було допущено перевищення заходів, необхідних для затримання такої особи.

2. Перевищенням заходів, необхідних для затримання особи яка вчинила кримінальне правопорушення, визнається умисне заподіяння особі, що вчинила кримінальне правопорушення, тяжкої шкоди, яка явно не відповідає небезпечності посягання або обстановці затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення. Перевищення заходів, необхідних для затримання

особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, має наслідком відповідальність лише у випадках, спеціально передбачених у статтях 118 та 124 цього Кодексу.

Стаття 118 ККУ. Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця.

Умисне вбивство, вчинене при перевищенні меж необхідної оборони, а також у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, -

карається виправними роботами на строк до двох років або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до двох років.

Стаття 124 ККУ. Умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі перевищення меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення

Умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, вчинене у разі перевищення меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, -

карається громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин або виправними роботами на строк до двох років, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк.

4. Поняття крайньої необхідності і умови її правомірності.

Стаття 39 ККУ. Крайня необхідність.

1. Не є кримінальним правопорушенням заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам у стані крайньої необхідності, тобто для усунення небезпеки, що безпосередньо загрожує особі чи охоронюваним законом правам

цієї людини або інших осіб, а також суспільним інтересам чи інтересам держави, якщо цю небезпеку в даній обстановці не можна було усунути іншими засобами і якщо при цьому не було допущено перевищення меж крайньої необхідності.

2. Перевищенням меж крайньої необхідності є умисне заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам, якщо така шкода є більш значною, ніж відвернена шкода.

3. Особа не підлягає кримінальній відповідальності за перевищення меж крайньої необхідності, якщо внаслідок сильного душевного хвилювання, викликаного небезпекою, що загрожувала, вона не могла оцінити відповідність заподіяної шкоди цій небезпеці.

5. Поняття і відповідальність за незаконне носіння, зберігання, придбання, виготовлення і збут вогнепальної або холодної зброї, боєприпасів і вибухових речовин

Стаття 263 ККУ. Незаконне поводження зі зброєю, боєприпасами або вибуховими речовинами.

1. Носіння, зберігання, придбання, передача чи збут вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв без передбаченого законом дозволу -

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

2. Носіння, виготовлення, ремонт або збут кинджалів, фінських ножів, кастетів чи іншої холодної зброї без передбаченого законом дозволу -

караються штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста двадцяти до двохсот сорока годин, або арештом на строк від трьох до шести місяців, або обмеженням волі на строк від двох до п'яти років, або позбавленням волі на строк до трьох років.

3. Не підлягає кримінальній відповідальності за вчинення дій, передбачених частиною першою або другою цієї статті, особа, яка добровільно

здада органам влади зброю, бойові припаси, вибухові речовини або вибухові пристрої.

6. *Поняття і відповідальність за розкрадання вогнепальної зброї, боєприпасів, вибухових речовин або радіоактивних матеріалів*

Стаття 262 ККУ. Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї (крім гладко ствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства –

1. Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства -

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, а також заволодіння предметами, що перелічені в частині першій цієї статті, шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

3. Дії, передбачені частинами першою чи другою цієї статті, якщо вони вчинені організованою групою, розбій з метою викрадення вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин або радіоактивних матеріалів, а також вимагання цих предметів, поєднане з насильством, небезпечним для життя і здоров'я, -

караються позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна.

7. Поняття і відповідальність за недбале зберігання вогнепальної зброї та боєприпасів

Стаття 264 ККУ. Недбале зберігання вогнепальної зброї або боєприпасів.

Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів, якщо це спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки, -

карається обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк.

8. Поняття і відповідальність за незаконне полювання

Стаття 248 ККУ. Незаконне полювання.

1. Порухення правил полювання, якщо воно заподіяло істотну шкоду, а також незаконне полювання в заповідниках або на інших територіях та об'єктах природно-заповідного фонду, або полювання на звірів, птахів чи інші види тваринного світу, що занесені до Червоної книги України, -

караються штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста шістдесяти до двохсот сорока годин, або обмеженням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, якщо вони вчинені службовою особою з використанням службового становища, або за попередньою змовою групою осіб, або способом масового знищення звірів, птахів чи інших видів тваринного світу, або з використанням транспортних засобів, або особою, раніше судимою за кримінальне правопорушення, передбачене цією статтею, -

караються штрафом від двохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на той самий строк.

Примітка. Істотною шкодою у цій статті, якщо вона полягає у заподіянні матеріальних збитків, вважається така шкода, яка у двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Питання для самоконтролю

1. *З якого віку настає кримінальна відповідальність за незаконне поводження зі зброєю, боєприпасами або вибуховими речовинами (ст. 263 ККУ)?*

2. *З якого віку настає кримінальна відповідальність за викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем (ст. 262 ККУ)?*

3. *В яких складах злочинів проти громадської безпеки зброя являється предметом злочину, а в яких засобом вчинення злочину?*

4. *Наведіть різницю між об'єктивним та суб'єктивними ознаками викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, боєприпасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем від аналогічних дій як злочинів проти власності?*

5. *В чому різниця між незаконним поводженням зі зброєю, боєприпасами та вибуховими речовинами (ст. 263 ККУ)?*

6. *В чому полягає різниця між незаконним поводженням з предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточуючи, і порушеннями правил безпеки при поводженні з ними?*

9. Поняття адміністративного правопорушення

Стаття 9 КУпАП. Поняття адміністративного правопорушення.

Адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на державний або громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законодавством передбачено адміністративну відповідальність.

Адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені цим Кодексом, настає, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть за собою відповідно до чинного законодавства кримінальної відповідальності.

Стаття 12 КУпАП. Вік, після досягнення якого настає адміністративна відповідальність.

Адміністративної відповідальності підлягають особи, які досягли на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку.

10. Види адміністративних стягнень

Стаття 24 КУпАП. Види адміністративних стягнень.

За вчинення адміністративних правопорушень можуть застосовуватися такі адміністративні стягнення:

- 1) попередження;
- 2) штраф;
- 3) оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення;
- 4) конфіскація:
 - а) предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення.

б) грошей, отриманих внаслідок вчинення адміністративного правопорушення;

5) позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину (права керування транспортними засобами, права полювання);

5¹) громадські роботи;

6) виправні роботи;

7) адміністративний арешт.

8) арешт з утриманням на гауптвахті.

Законами України може бути встановлено й інші, крім зазначених у цій статті, види адміністративних стягнень.

Законами України може бути передбачено адміністративне видворення за межі України іноземців і осіб без громадянства за вчинення адміністративних правопорушень, які грубо порушують правопорядок.

Стаття 25 КУпАП. Основні і додаткові адміністративні стягнення.

Оплатне вилучення, конфіскація предметів та позбавлення права керування транспортними засобами можуть застосовуватися як основні, так і додаткові адміністративні стягнення; позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю - тільки як додаткове; інші адміністративні стягнення, зазначені в частині першій статті 24 цього Кодексу, можуть застосовуватися тільки як основні.

За одне адміністративне правопорушення може бути накладено основне або основне і додаткове стягнення.

11. Відповідальність за стрільбу з вогнепальної, холодної металюної чи пневматичної зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями снарядами неслмертальної дії в населених пунктах і в не відведених для цього місцях з або порушенням установленого порядку

Стаття 174 КУпАП. Стрільба з вогнепальної, холодної металеві чи пневматичної зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії в населених пунктах і в не відведених для цього місцях або з порушенням встановленого порядку

Стрільба з вогнепальної чи холодної металеві зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії або пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду в населених пунктах і в не відведених для цього місцях, а також у відведених місцях з порушенням встановленого порядку -

тягне за собою накладення штрафу від ста до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії і бойових припасів.

Стаття 195² КУпАП. Порушення порядку придбання, зберігання, реєстрації або обліку газових пістолетів і револьверів та патронів до них.

Порушення порядку придбання, зберігання, реєстрації або обліку газових пістолетів і револьверів та патронів до них -

тягне за собою накладення штрафу на громадян від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією газових пістолетів і револьверів та патронів до них або без такої, а на посадових осіб - від двох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією газових пістолетів і револьверів та патронів до них або без такої.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за порушення, передбачене частиною першою цієї статті, -

тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від двох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією газових пістолетів

і револьверів та патронів до них, а на посадових осіб - від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією газових пістолетів і револьверів та патронів до них.

12. Правила застосування спеціальних засобів самооборони та відповідальність за їх порушення

Витяг з Положення

про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії

Затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1993 року № 706

IV. Порядок застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії.

30. Спеціальні засоби самооборони, заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії, застосовуються громадянами:

- для захисту від злочинних посягань на своє життя і здоров'я, житло та майно чи життя і здоров'я, житло та майно інших громадян;
- для захисту від нападу на приміщення організації, установи та суб'єкта підприємницької діяльності, де вони працюють;
- для затримання особи, яка вчинила злочин і намагається втекти або вчинити опір, з наступною передачею його працівникам органів внутрішніх справ.

Перед застосуванням спеціальних засобів самооборони громадянин, якщо є можливість, зобов'язаний попередити нападника про свій намір їх застосувати.

Якщо внаслідок застосування спеціальних засобів самооборони нападає заподіяно тілесне ушкодження або він помер, громадянин, який застосував такі засоби, зобов'язаний негайно викликати карету швидкої медичної допомоги,

вжити заходів до забезпечення охорони місця події і повідомити про це органи внутрішніх справ і прокуратури.

31. Забороняється застосовувати спеціальні засоби самооборони у разі значного скупчення людей, якщо від цього можуть постраждати посто-ронні особи.

Категорично забороняється застосовувати спеціальні засоби самооборони до працівників правоохоронних і природоохоронних органів під час виконання ними своїх службових обов'язків.

V. Відповідальність за порушення встановленого порядку виготовлення, реалізації (продажу), реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони.

32. Посадові особи та громадяни, які порушили встановлений порядок виготовлення, реалізації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, притягуються до відповідальності в порядку, встановленому чинним законодавством України.

Стаття 195³ КУпАП. Порушення правил застосування спеціальних засобів самооборони

Застосування спеціальних засобів самооборони з порушенням установлених правил тягне за собою накладення штрафу від чотирьох до семи єоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією спеціальних засобів самооборони.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за порушення, передбачене частиною першою цієї статті, -

тягнуть за собою накладення штрафу від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією спеціальних засобів самооборони.

Стаття 190 КУпАП. Порухення громадянами порядку придбання, зберігання, передачі іншим особам або продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї.

Придбання, зберігання, передача іншим особам або продаж громадянами вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду без відповідного документа дозвільного характеру, виданого уповноваженим державним органом, -

тягнуть за собою накладення штрафу від семи до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зброї або без такої.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, -

тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зброї.

13. Правила зберігання, носіння або перевезення вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і боєприпасів та відповідальність за їх порушення

Витяг з Інструкції

про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів Затвердженій наказом Міністерства внутрішніх справ України від 21 серпня 1998 року № 622

12.12. Зброя, бойові припаси до неї, основні частини зброї, пристрої та патрони до них, що належать громадянам, мають зберігатися в металевих ящиках, сейфах, спеціально виготовлених для зберігання зброї, за місцем їх постійного проживання або в місцях тимчасового перебування власників (дачних будинках тощо), про що повідомляються органи поліції. При цьому зброя, пристрої мають бути в розрядженому стані.

Дозволяється за погодженням з органами поліції, де зареєстрована зброя, основні частини зброї та пристрої, тимчасове їх зберігання без права використання в іншого члена сім'ї або найближчої близької особи, а в разі їх відсутності - в органах поліції або в інших громадян, які мають відповідні дозволи на зберігання особистої зброї на час тривалого (понад три місяці) відрядження, перебування на військових зборах або проходження власником зброї строкової служби у Збройних Силах України при дотриманні встановлених правил її зберігання. В особових справах власників зброї робиться запис про передачу зброї, основних частин зброї на тимчасове зберігання.

Забороняється використання власником вогнепальної мисливської, пневматичної та охолощеної зброї, пристроїв за наявності вмотивованої постанови державного виконавця про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві користування вогнепальною мисливською, пневматичною та

охолощеною зброєю, пристроями вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії.

12.13. Під час перенесення або перевезення вогнепальна, пневматична зброя має бути у розрядженому стані та знаходитися у спеціальному чохлі, кейсі, футлярі тощо. Під час перенесення або перевезення зброї та боєприпасів до неї, основних частин зброї, пристроїв та патронів до них власник зобов'язаний мати при собі дозвіл органу поліції на право зберігання та носіння такої зброї, основних частин зброї та пристроїв.

12.14. Вогнепальна мисливська зброя, основні частини зброї, бойові припаси до неї, пневматична, холодна, охолощена зброя, пристрої та патрони перевозяться її власниками через митний кордон України на підставі дозволу, який видається УП ЦОУП, УП ГУНП. Для отримання такого дозволу власник зброї подає заяву, в якій зазначає модель, кількість зброї, основних частин та боєприпасів до неї, запланованих до перевезення через митний кордон, мету та період вивезення зброї. До заяви додаються: копія запрошення, виданого власнику зброї відповідним суб'єктом іноземної держави; копія дозволу на ввезення зброї, виданого уповноваженим органом іноземної держави; копія паспорта громадянина України для виїзду за кордон; платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведення операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги.

Перевезення громадянами України зброї, якою вони нагороджені уповноваженими посадовими особами іноземних держав, здійснюється за дозволом УП ЦОУП на перевезення зброї через митний кордон України.

Дозвіл на перевезення через митний кордон України нагородної вогнепальної зброї, врученої відповідно до законодавства України іноземцям, оформляється відповідно до листа (клопотання) органу державної влади, який здійснював нагородження. До листа (клопотання) додаються:

- засвідчена в установленому законодавством порядку копія документа про нагородження зброєю;
- копії 1 та 2 сторінок паспорта особи, якій вручено нагородну зброю;
- платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги.

12.15. Дозволено оформлення документів в органах поліції про передачу мисливської вогнепальної (за наявності основних частин зброї), пневматичної, холодної (у тому числі поміщеної в колекцію) і охолощеної зброї, пристроїв від одного власника іншому, а також переоформлення мисливської вогнепальної (за наявності основних частин зброї), пневматичної, холодної (у тому числі поміщеної в колекцію) і охолощеної зброї та пристроїв від особи, яка їх успадкувала після смерті власника, особі, що має дозвіл органів поліції на їх придбання.

Стаття 191 КУпАП. Порушення громадянами правил зберігання, носіння або перевезення нагородної, вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів.

Порушення правил зберігання, носіння або перевезення нагородної, вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду і бойових припасів громадянами, які мають відповідний документ дозвільного характеру, виданий уповноваженим державним органом на зберігання зазначеної зброї, тягне за собою накладення штрафу від семи до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з оплатним вилученням зброї і бойових припасів або без такого.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, тягнуть за собою накладення штрафу від десяти до п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією зброї і бойових припасів.

14. Порядок реєстрації (перереєстрації), взяття на облік вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і відповідальність за його порушення.

Витяг з Інструкції

про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів

Затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України

від 21 серпня 1998 року № 622

12.4. Придбана мисливська вогнепальна нарізна, гладкоствольна зброя, основні частини зброї, охолощена, пневматична зброя, холодна зброя (крім холодної зброї - мисливських ножів, які придбані власниками мисливської вогнепальної зброї), пристрої протягом десяти днів з дня придбання мають бути зареєстровані в органах поліції за місцем проживання власника з одержанням дозволу на її зберігання, носіння.

12.5. Для одержання дозволу на зберігання та носіння мисливської вогнепальної нарізної, гладкоствольної зброї, пневматичної зброї, холодної і охолощеної зброї, пристроїв власники подають до органів поліції:

заяву щодо видачі дозволу на зберігання та носіння зброї на ім'я керівника органу поліції;

дві фотокартки розміром 3 x 4 см;

дублікат дозволу з відміткою магазину про продаж зброї, пристрою або з відміткою про переоформлення їх у встановленому законодавством порядку;

платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги.

Власник зброї також пред'являє договір страхування (крім охолощеної зброї).

Для одержання дозволу на зберігання холодної зброї з метою колекціонування її власник подає до органу поліції за місцем проживання:

заяву щодо видачі дозволу на зберігання колекційної холодної зброї на ім'я керівника органу поліції;

фотографії зброї розміром 15 x 15 см;

платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги. На підставі поданих документів орган поліції видає дозвіл на зберігання такої зброї. У дозволі ставиться штамп «Колекція».

У разі потреби перевезення такої зброї органи поліції, у яких така зброя зареєстрована, видають дозволи на її перевезення в порядку, визначеному для надання дозволу на перевезення вогнепальної зброї.

Холодна зброя - мисливські ножі придбаваються громадянами за наявності дозволу органу поліції на право зберігання та носіння мисливської вогнепальної зброї. При цьому в книзі обліку холодної зброї - мисливських ножів (додаток 24) магазин робить відмітку про реалізацію відповідного ножа та видає довідку про реалізацію ножа.

За відсутності у громадянина дозволу органу поліції на право зберігання та носіння мисливської вогнепальної зброї мисливські ножі придбаваються за дозволом на право придбання холодної зброї в порядку, установленому пунктом 12.2 цієї глави.

Видана магазином довідка про реалізацію ножа разом з дозволом на право зберігання та носіння мисливської вогнепальної зброї підтверджує право громадянина на зберігання та носіння холодної зброї - мисливського ножа виключно разом з мисливською вогнепальною зброєю під час полювання та прямування до/з місця проведення полювання без отримання додаткового дозволу органів поліції.

Для перереєстрації зброї, пристроїв (продовження терміну дії дозволу на їх зберігання та носіння), які придбані відповідно до законодавства, до органів поліції власник подає:

заяву про продовження терміну дії дозволу;

медичну довідку;

платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги.

Власник зброї також пред'являє договір страхування.

Власники пристроїв до заяви додають документи, які підтверджують статус особи щодо права їх придбання, зберігання і носіння.

Перереєстрація (продовження строку дії дозволу на зберігання та носіння) охолощеної зброї не проводиться.

12.6 Особам, які мають нагородну вогнепальну зброю, органами поліції видаються дозволи на її зберігання, носіння без зазначення строку їх дії з позначкою "Нагородна". Нагородною вважається зброя, одержана в порядку, встановленому законодавством України.

12.7. Для одержання дозволу на зберігання, носіння нагородної зброї власник до органу поліції подає такі документи:

заяву;

копії 1, 2, 11 сторінок паспорта громадянина України (для осіб, яким видано паспорт громадянина України з безконтактним електронним носієм,- копії паспорта та витягу з Єдиного державного демографічного реєстру щодо реєстрації місця проживання);

оригінал, що повертається власнику, або засвідчену в установленому законодавством порядку копію документа про нагородження зброєю;

дві фотокартки розміром 3 x 4 см;

платіжний документ (платіжне доручення, квитанцію) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги;

особи, нагороджені зброєю уповноваженими посадовими особами іноземних держав, подають оригінали документів про нагородження зброєю. Якщо такі документи складені іноземною мовою, до них додаються їх переклади, засвідчені в установленому законодавством порядку.

12.8. Генерали, адмірали і офіцери Збройних Сил України, інших військових формувань, а також особи вищого, старшого та середнього начальницького складу органів поліції України та інші громадяни, які мають нагородну зброю, зобов'язані в місячний строк зареєструвати таку зброю в Міністерстві внутрішніх справ і одержати дозвіл на її зберігання, носіння.

12.9. Подарована мисливська вогнепальна нарізна, гладкоствольна зброя, пневматична зброя, холодна зброя, пристрої можуть бути зареєстровані в органах поліції, якщо особа, якій ця зброя подарована, має дозвіл на її придбання. Реєстрація такої зброї відбувається відповідно до вимог, встановлених пунктом 12.5 цієї глави.

12.10. Спортсмени користуються закріпленою за ними спортивною нарізною та холодною зброєю тільки в межах стрілецьких тирів і стрільбищ без права зберігання її за місцем проживання. Гладкоствольна спортивна зброя може зберігатися за місцем проживання членів і кандидатів у члени збірної команди України, майстрів спорту, кандидатів у майстри спорту і першорозрядників із стендової стрільби у разі одержання ними в органах поліції дозволу на зберігання такої зброї. Зазначена зброя зберігається цими особами відповідно до вимог, викладених у пункті 12.12 цієї глави.

12.11. Для навчання практичній стрільбі громадян, які мають бажання придбати зброю, у стрілецьких тирах і стрільбищах, мисливсько-спортивних стендах дозволено використовувати мисливську вогнепальну зброю, яка належить іншим громадянам, підприємствам, установам, організаціям. Навчання стрільбі проводиться тільки у стрілецьких тирах і стрільбищах, мисливсько-спортивних стендах, які мають дозвіл, виданий УП ЦОУП на провадження діяльності, пов'язаної з наданням послуг стрільбищами невійськового призначення та

функціонування мисливських стендів, в присутності власника зброї та особи, яка проводить навчання з стрільби.

12.16. У разі смерті власника нагородна, нарізна вогнепальна та інша зброя військових зразків, мисливська нарізна або гладкоствольна вогнепальна зброя, основні частини зброї та бойові припаси до неї, пневматична, холодна та охолощена зброя, пристрої та патрони до них у п'ятиденний строк здаються близькими особами до органів поліції на тимчасове зберігання до вирішення питання щодо спадкування майна (але на строк не більше шести місяців).

Якщо хтось із спадкоємців бажає таку зброю (крім нагородної) залишити у власності та користуватися нею, вона може бути зареєстрована на його ім'я в установленому законодавством порядку відповідно до вимог пункту 12.2 цієї глави.

Якщо серед спадкоємців немає осіб, які мають право на зберігання зброї, основних частин зброї, пристроїв, то зброя, основні частини зброї і пристрій у місячний строк після строку, указанного в абзаці першому цього пункту, повинні бути реалізовані в установленому законодавством України порядку особі, що має дозвіл органів поліції на придбання зброї, основних частин зброї, пристрою, або здані на реалізацію в магазин з торгівлі зброєю, спеціальними засобами активної оборони.

Нагородна короткоствольна вогнепальна нарізна зброя за погодженням з Національною поліцією України також може бути передана спадкоємцями до державного музею або залишена у власності спадкоємців після приведення її підприємством або майстернею по виготовленню і ремонту вогнепальної та холодної зброї у стан, що виключає можливість здійснення пострілу без спеціальних ремонтних робіт. Зазначене підприємство чи майстерня видає довідку про таку переробку, ксерокопія якої надається до органу поліції, де зареєстрована зброя, а оригінал залишається у спадкоємця або разом з експонатом передається до музею. Така зброя вважається масогабаритним макетом і знімається органами поліції з обліку власників нагородної зброї.

У разі позбавлення нагородженого відзнаки на підставі рішення суду, наказу органу, що вручив відзнаку, та в випадках, передбачених відповідними актами законодавства України, зброя підлягає здачі до органу поліції, дозвіл на нагородну зброю анулюється, а до обліків ІПС вносяться відповідні зміни.

12.17. Мисливська вогнепальна зброя, основні частини зброї, пневматична зброя, пристрій, що визнані комісією з визначення технічного стану зброї, пристрою не придатними для подальшого користування (не підлягають ремонту), не реєструються (не перереєстровуються). У місячний строк від дати прийняття комісією рішення про визнання їх непридатними вони здаються власником до органів поліції безкоштовно для знищення або приводяться підприємством чи майстернею з виготовлення і ремонту вогнепальної та холодної зброї, пристроїв у стан, що унеможливує здійснення пострілу без спеціальних ремонтних робіт, і знімається з обліку.

12.18. У разі втрати зброї, основних частин зброї, пристрою власник зобов'язаний негайно повідомити про це органи поліції за місцем встановлення факту втрати зброї та з 12.19. У разі анулювання дозволу на зберігання та носіння вогнепальної зброї (разом із основними частинами зброї - за наявності), пневматичної та холодної, охолощеної зброї, пристроїв органом поліції виноситься мотивований висновок про анулювання дозволу на їх зберігання (додаток 23), який затверджується начальником органу поліції. У цьому висновку викладаються підстави прийняття такого рішення.а місцем перебування її на обліку.

12.19. У разі анулювання дозволу на зберігання та носіння вогнепальної зброї (разом із основними частинами зброї - за наявності), пневматичної та холодної, охолощеної зброї, пристроїв органом поліції виноситься мотивований висновок про анулювання дозволу на їх зберігання (додаток 23), який затверджується начальником органу поліції. У цьому висновку викладаються підстави прийняття такого рішення.

12.20. При проведенні кримінального провадження тимчасове вилучення чи накладення арешту на вогнепальну зброю (на основні частини зброї - за

наявності), бойові припаси до неї, пневматичну, холодну і охолощену зброю, пристрої та патрони до них, а також нагородну зброю, що належать особам, здійснюється в порядку, установленому статтями 167-175 Кримінального процесуального кодексу України.

12.21. Для визначення технічного стану щодо наявності основних ушкоджень мисливської вогнепальної зброї, основних частин зброї, пристроїв які враховуються при реєстрації (перереєстрації), в органах поліції створюються комісії з числа працівників дозвільної системи, експертів-криміналістів.

12.22. При здачі до органів поліції мисливської вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв, які не були зареєстровані в органах поліції, але можуть перебувати у власності громадян України, для подальшої реєстрації в особисте користування оформлення документів здійснюється в порядку, передбаченому пунктами 12.2, 12.3, 12.5, 12.15 цієї глави. При цьому в дозволі на придбання зброї, пристрою вказуються марка, калібр, номер зброї та зазначається, що оформлення проводиться відповідно до пункту 12.23 глави 12 розділу II цієї Інструкції. Органами поліції обов'язково здійснюється перевірка кожної одиниці зброї за обліками МВС України як викраденої, втраченої, знайденої.

12.23. Громадянам, які мають у власності мисливську гладкоствольну зброю, дозволяється придбання, зберігання та перевезення затворів (затворів із затворними рамами) до зброї відповідної моделі (за наявності дозволу на право зберігання та носіння такої зброї); придбання комплектуючих до мисливських набоїв (гільзи, мисливський порох, капсулі, дріб тощо) без отримання додаткового дозволу органів поліції на їх придбання, а також спорядження патронів до мисливської гладкоствольної зброї для особистого використання.

Стаття 192 КУпАП. Порухення громадянами строків реєстрації (перереєстрації) нагородної, вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і правил взяття її на облік.

Порухення громадянами встановлених строків реєстрації (перереєстрації) нагородної, вогнепальної мисливської чи холодної зброї, а також пневматичної зброї калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду або правил взяття їх на облік в уповноваженому органі Міністерства внутрішніх справ України у разі зміни місця проживання -

тягне за собою попередження або накладення штрафу від п'яти до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Питання для самоконтролю

- 1. З якого віку настає адміністративна відповідальність?*
- 2. Яка відповідальність передбачена за вчинення адміністративних правопорушень?*
- 3. Відповідальність за стрільбу з вогнепальної, холодної металевий чи пневматичної зброї, пристроїв для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями снарядами несмертельної дії в населених пунктах і в не відведених для цього місцях з або порушенням установленого порядку?*
- 4. Яка відповідальність передбачена за порушення застосування спеціальних засобів самооборони?*
- 5. Відповідальність за порушення порядку реєстрації (перереєстрації), взяття на облік вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї?*

РОЗДІЛ II

СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА

1. Підстави і порядок застосування зброї та спеціальних засобів самооборони.

Відповідно до ст. 27 Конституції України громадянам забезпечується «право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань». Конституційна норма відображається і в інших галузях права, зокрема Кримінальний кодекс України (стаття 36. Необхідна оборона) прямо вказує на використання людиною цього інституту із застосуванням зброї. Саму ж необхідну оборону законодавство визначило так: «Необхідною обороною визнаються дії, вчинені з метою захисту інтересів чи прав особи, яка захищається, або іншої особи, інтересів суспільства або держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння шкоди тому, хто посягає, якщо дії були обумовлені потребою негайного припинення або припинення посягання».

Отже, за таких умов особа має право захищати майно, життя і здоров'я, не тільки власні, а й своїх рідних і близьких, в тому числі із застосуванням зброї як форми самооборони. Вищезазначена стаття 36 КК України «Необхідна оборона» надає таке право, вона прямо вказує: «Не є злочином застосування зброї або будь-яких інших засобів чи предметів, незалежно від наслідків, якщо воно здійснено для захисту від нападу озброєної особи або нападу групи осіб, припинення протиправної насильницького проникнення в житло або інше приміщення або якщо особа, яка здійснює захист, не мало місця внаслідок переляку або сильного душевного хвилювання, викликаного суспільно небезпечними діями, оцінити відповідність захисту характерові посягань».

Витяг з Положення
про порядок застосування вогнепальної зброї
Затвердженого постановою Кабінету Міністрів України
від 2 жовтня 1992 року №575

1. Посадові особи, яким відповідно до чинного законодавства дозволено володіння вогнепальною зброєю, мають право застосовувати його як крайній захід в таких випадках:

- для відбиття групового та збройного нападу на зазначену особу, членів його сім'ї або окремих громадян, якщо їх життю або здоров'ю загрожує небезпека;
- для захисту від злочинних посягань на своє житло і майно;
- для затримання особи, яка вчинила злочин намагається сховатися або чинити збройний опір,
- для відбиття збройного чи групового нападу на приміщення державного і громадського підприємства, установи та організації, де працює ця посадова особа;
- для знешкодження тварин, що загрожують життю або здоров'ю посадової особи, членів його сім'ї, або окремих громадян.

Перед застосуванням вогнепальної зброї посадова особа повинна попередити про намір його застосування, крім випадків, якщо його життя або життя інших громадян загрожує безпосередня небезпека.

2. При враженні нападаючого внаслідок застосування вогнепальної зброї посадова особа повинна негайно викликати карету швидкої медичної допомоги для пораненого, вжити заходів до забезпечення охорони місця події, сповістити органи прокуратури та Національної внутрішніх справ про застосування зброї.

3. Забороняється застосовувати і використовувати вогнепальну зброю при значному скупченні людей, якщо від цього можуть постраждати сторонні особи, а також по відношенню до жінок з явними ознаками вагітності, осіб похилого віку або з вираженими ознаками інвалідності та малолітніх (крім випадків вчинення ними групового нападу, що загрожує життю або здоров'ю громадян, або збройного нападу чи збройного опору).

4. Порядок застосування вогнепальної зброї військовослужбовцями Міноборони, Національної гвардії, Держкомкордону, Служби безпеки, Служби зовнішньої розвідки, підрозділів охорони Держспецтрансслужби, Управління державної охорони, поліцейськими та особами рядового і начальницького складу Держспецзв'язку визначається відповідними актами законодавства України.

Питання для самоконтролю

- 1. Чи має право людина захищати себе підручними засобами?*
- 2. Проти кого заборонено застосовувати вогнепальну зброю посадовим особам?*

2. Порядок придбання, зберігання, реєстрації або обліку готових пістолетів і револьверів та патронів до них і відповідальність за його порушення.

Витяг з Положення

про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії.

Затвердженого постановою Кабінету Міністрів України

від 7 вересня 1993 року № 706

I. Загальні положення

1. Це Положення визначає порядок виготовлення, реалізації (продажу) суб'єктами підприємницької діяльності спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, а також їх придбання, реєстрації, обліку, зберігання (носіння) і застосування громадянами і юридичними особами.

2. До спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, дозволених до виготовлення, реалізації (продажу), придбання, реєстрації, обліку, зберігання (носіння) і застосування, належать:

- упаковки з аерозолями сльозоточивої та дратівної дії (газові балончики),
- газові пістолети і револьвери, патрони до них калібру 6,8 і 9 міліметрів,

заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії.

Для заряджання вказаних спеціальних засобів самооборони допускаються рецептури на основі речовин сльозоточивої та дратівної дії, які пройшли токсико-гігієнічні випробування і допущені до використання Кабінетом Міністрів України.

3. Виготовлення та реалізація (продаж) спеціальних засобів самооборони здійснюються суб'єктами підприємницької діяльності - юридичними особами та громадянами, які мають на це спеціальний дозвіл (ліцензію), виданий в установленому порядку, за наявності сертифіката встановленого зразка на кожний вид спеціального засобу самооборони.

Спеціальні засоби самооборони підлягають сертифікації, яка здійснюється в державній системі сертифікації УкрСЕПРО відповідно до Декрету Кабінету Міністрів України «Про стандартизацію і сертифікацію» від 10 травня 1993 року №46-93.

До кожного спеціального засобу самооборони, яке реалізується (продається), повинні додаватися правила користування цим засобом і порядок його застосування.

Ввезення і вивезення з країни спеціальних засобів самооборони здійснюється в порядку, встановленому МВС і Держтаможкомітетом.

4. Контроль за дотриманням суб'єктами підприємницької діяльності, установами, організаціями та громадянами вимог цього Положення здійснює МВС і його органи на місцях.

У разі порушення суб'єктами підприємницької діяльності, установами, організаціями та громадянами вимог цього Положення МВС та його органи на місцях анулюють видані ними дозволи на виготовлення, реалізацію (продаж), придбання і використання спеціальних засобів самооборони.

II. Порядок реалізації (продажу) і придбання упаковок з аерозолями сльозоточивої та дратівної дії.

5. Упаковки з аерозолями сльозоточивої та дратівної дії (газові балончики) реалізуються (продаються) громадянам, які досягли 18-річного віку, суб'єктами підприємницької діяльності, установам і організаціям без дозволу органів внутрішніх справ в спеціалізованих магазинах, окремих секціях магазинів.

6. Відкриття та функціонування спеціалізованих магазинів і окремих секцій магазинів для продажу упаковок з аерозолями сльозоточивої та дратівної дії (газових балончиків) здійснюються в порядку, встановленому МВС.

III. Порядок реалізації (продажу), придбання, реєстрації, обліку і зберігання (носіння) газових пістолетів і револьверів та патронів до них, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії

7. Дозволи на придбання і зберігання (носіння) газових пістолетів і револьверів та патронів до них видаються органами внутрішніх справ громадянам; які досягли 18-річного віку (за винятком осіб, зазначених у пункті 19 цього Положення), за умови наявності висновку (довідки) медичного закладу (лікувально-кваліфікаційної комісії) встановленої форми про те, що за станом здоров'я вони можуть володіти (користуватися) спеціальними засобами самооборони і ознайомлені з порядком їх зберігання (носіння) і застосування.

Кількість газових пістолетів (револьверів), які можуть бути у власності громадян, не обмежується.

8. Суб'єкти підприємницької діяльності, установи і організації, з метою захисту життя, здоров'я, честі, і гідності своїх працівників мають право на придбання газових пістолетів і револьверів, патронів до них з оформленням дозволу органами внутрішніх справ на їх зберігання (носіння) конкретним працівникам, які досягли 18-річного віку (за винятком осіб, зазначених у пункті 19 цього Положення), за умови наявності висновку (довідки) медичного закладу (лікувально-кваліфікаційної комісії) встановленої форми щодо цих працівників та ознайомлення з порядком їх зберігання (носіння) і застосування .

9. Дозволи на придбання і зберігання (носіння) газових пістолетів (револьверів) підписуються начальником органу внутрішніх справ або особою, яка виконує його обов'язки:

- громадянам - за місцем проживання;
- суб'єктам підприємницької діяльності, установам і організаціям (на придбання) та їхнім працівникам (на зберігання) (носіння) за місцем реєстрації (юридичною адресою) установи, організації або суб'єкта підприємницької діяльності. При цьому в дозволі робиться відмітка - відомче (службове).

10. Дозволи на придбання газових пістолетів (револьверів) видаються органами внутрішніх справ терміном на три місяці. Не використаний в цей термін дозвіл повертається до органу внутрішніх справ, який його видав.

11. Для отримання дозволу на придбання газових пістолетів (револьверів) громадяни подають до органу внутрішніх справ (абзац перший пункту 11 змінено згідно з постановою КМУ від 2 березня 1994 року № 127 (127-94-п):

- заповнену картку-заяву;
- дві фотокартки розміром 3x4 см;
- висновок (довідку) медичного закладу (лікувально-кваліфікаційної комісії) встановленої форми (крім осіб, які мають дозвіл органу внутрішніх справ на зберігання і носіння мисливської та відомчої вогнепальної зброї), (абзац четвертий Пункту 11 доповнено згідно з постановою КМУ від 2 березня 1994 року №127 (127-94-п);

- квитанцію про оплату послуг, пов'язаних з оформленням документів для видачі дозволу на придбання газових пістолетів (револьверів) (за кожен одиницю).

12. Для отримання дозволу на придбання газових пістолетів (револьверів) суб'єкти підприємницької діяльності, установи і організації подають до органу внутрішніх справ:

- лист з обґрунтуванням необхідності придбання газових пістолетів (револьверів) і зазначенням їх типу та кількості;

- список працівників, які користуватимуться зазначеними засобами самооборони;

- по 2 фотокартки розміром 3x4 см на кожного з працівників, які будуть використовувати газові пістолети (револьвери);

- копію платіжного доручення про оплату послуг, пов'язаних з оформленням документів для видачі дозволів на придбання зазначених засобів самооборони (за кожну одиницю);

- висновок (довідку) медичного закладу (лікувально-кваліфікаційної комісії) встановленої форми.

13. Орган внутрішніх справ не більш ніж в місячний термін розглядає документи, зазначені в пунктах 11 і 12 цього Положення, і видає дозвіл на придбання газових пістолетів (револьверів) або мотивовано відмовляє в ньому.

Відмова у видачі дозволу може бути оскаржено відповідно до чинного законодавства в судовому порядку.

14. Придбані газові пістолети (револьвери) протягом десяти днів з дня придбання пред'являються до органу внутрішніх справ для реєстрації та оформлення дозволу на їх зберігання (носіння);

громадянами - за місцем проживання;

суб'єктами підприємницької діяльності, установами і організаціями - за місцем їх реєстрації (юридичною адресою).

При цьому для отримання дозволу на зберігання (носіння) газових пістолетів (револьверів) їх власники (користувачі) подають до органу внутрішніх справ також корінець дозволу на придбання з відміткою спеціалізованого магазину про продаж газового пістолета (револьвера) і квитанцію (платіжне доручення) про оплату послуг, пов'язаних з оформленням документів для видачі дозволу на зберігання (носіння) газових пістолетів (револьверів).

Дозвіл на зберігання і носіння газових пістолетів (револьверів) видається органом внутрішніх справ терміном на три роки.

Дозвіл на зберігання (носіння) газових пістолетів (револьверів) може бути видано кожному члену сім'ї власника газового пістолета (револьвера), який має на це право.

Дозвіл на зберігання (носіння) газових пістолетів (револьверів) може бути видано не більше ніж трьом працівникам суб'єкта підприємницької діяльності, установи і організації на кожний газовий пістолет (револьвер).

Дозвіл на зберігання і носіння безномерних або саморобних газових пістолетів (револьверів) органами внутрішніх справ не видається.

15. Патрони до газових пістолетів (револьверів), заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії, продаються громадянам (користувачам) у спеціалізованих магазинах і окремих секціях у разі пред'явлення дозволу органу внутрішніх справ на зберігання (носіння) відповідного газового пістолета (револьвера).

16. Для продовження терміну дозволу на зберігання (носіння) газових пістолетів і револьверів (перереєстрації) власник зобов'язаний за один місяць до закінчення терміну дії дозволу пред'явити до органу внутрішніх справ за місцем проживання (юридичною адресою) наявні газові пістолети (револьвери) і такі документи:

- заяву (лист юридичної особи) на ім'я начальника органу внутрішніх справ з проханням провести перереєстрацію газових пістолетів (револьверів), які є у нього;

- квитанцію (платіжне доручення) про оплату послуг, пов'язаних з перереєстрацією газових пістолетів (револьверів);

- висновок (довідку) медичного закладу (лікувально-кваліфікаційної комісії) встановленої форми.

17. Громадяни зобов'язані забезпечити умови зберігання, що виключають втрату та можливість крадіжки спеціальних засобів самооборони. Ці кошти повинні зберігатися в металевих ящиках за місцем роботи або проживання власника (користувача), до них не повинні мати доступ сторонні особи. (Абзац

другий пункту 17 втратив чинність на підставі Постанови КМ № 587 ([587-2000-п](#)) від 29 березня 2000 року).

18. У всіх випадках носіння газових пістолетів (револьверів) власник (користувач) зобов'язаний мати при собі дозвіл органу внутрішніх справ на право їх зберігання (носіння). У разі відсутності в особи такого дозволу пістолет (револьвер) до розгляду справи вилучається працівниками органів внутрішніх справ у встановленому порядку.

19. Органи внутрішніх справ дозволу на придбання, зберігання (носіння) газових пістолетів (револьверів) не видають, а видані дозволи анулюються за наявності:

- висновку (довідки) медичного закладу (лікувально-кваліфікаційної комісії) встановленої форми, який свідчить про те, що така особа за станом здоров'я не може володіти спеціальними засобами самооборони;

- відомостей про систематичне порушення особою громадського порядку, зловживання спиртними напоями, вживання наркотичних речовин без призначення лікаря;

- повідомлення такій особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, а також засудження до позбавлення волі; (*Абзац четвертий пункту 19 в редакції Постанови КМ № 868 ([868-2012-п](#)) від 19 вересня 2012 року*);

- непогашеної або незнятої у встановленому порядку з особи судимості за тяжкий злочин або злочин, скоєний із застосуванням вогнепальної зброї, вибухових матеріалів або спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії;

- умовного засудження особи з іспитовим терміном або засудження до виправних робіт;

- вироку суду щодо такої особи, виконання якого відстрочено. (*Абзац сьомий пункту 19 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 868 ([868-2012-п](#)) від 19 вересня 2012 року*).

20. Після анулювання органом внутрішніх справ дозволу на зберігання (носіння) газового пістолета (револьвера) це засіб і патрони до нього разом з дозволом вилучаються. Вилучений газовий пістолет (револьвер) і патрони до нього здаються на комісійний продаж в спеціалізований магазин. Отримані від їх продажу кошти, (з відрахуванням витрат, пов'язаних з реалізацією) повертаються власнику такого засобу або його представнику.

У випадках, що не терплять зволікань, газові пістолети (револьвери) та патрони до них можуть бути вилучені органами внутрішніх справ у осіб за наявності обставин, передбачених в пункті 19 цього Положення, негайно.

21. Про анулювання дозволу на зберігання (носіння) газового пістолета (револьвера) на підставах, зазначених у пункті 19 цього Положення, органом внутрішніх справ виноситься мотивована постанова, яка затверджується начальником органу внутрішніх справ або особою, яка виконує його обов'язки.

22. У разі смерті власника газовий пістолет (револьвер) і патрони до нього зберігаються його родичами до вирішення питання про спадкоємця майна. Якщо хто-небудь із спадкоємців має право на отримання дозволу на зберігання (носіння) газового пістолета (револьвера), то йому в установленому порядку органами внутрішніх справ може бути видано такий дозвіл. Якщо серед спадкоємців немає осіб, які мають право на його зберігання, він у місячний термін передається родичами померлого власника до органу внутрішніх справ для реалізації. Отримані від продажу кошти з відрахуванням витрат, пов'язаних з реалізацією, повертаються спадкоємцю такого майна.

Якщо спадкоємець протягом місяця з дня набуття права власності не подав документи до органу внутрішніх справ на отримання дозволу на зберігання (носіння) газового пістолета (револьвера), то він вилучається органом внутрішніх справ у порядку, передбаченому пунктом 20 цього Положення.

23. Забороняється передавати газові пістолети (револьвери) та патрони до них іншим особам без дозволу органу внутрішніх справ.

Органи внутрішніх справ мають право оформляти документи для передачі газових пістолетів (револьверів) одним власником іншому. Порядок передачі визначається МВС.

24. У разі зміни місця проживання власник газового пістолета (револьвера) зобов'язаний звернутися до органу внутрішніх справ з проханням про зняття його з обліку і вказати нове місце проживання. Після прибуття до нового місця проживання власник такого засобу зобов'язаний в 10-денний термін подати документи до органу внутрішніх справ для взяття його на облік.

За взяття на облік газового пістолета (револьвера) в органах внутрішніх справ за новим місцем проживання плата з його власника не вилучається, якщо термін виданого дозволу на його зберігання (носіння) не закінчилася.

25. Газовий пістолет (револьвер), який став непридатний для подальшого використання (не підлягає ремонту), не реєструється (НЕ перереєстровується) і в місячний термін здається власником в орган внутрішніх справ (без відшкодування його вартості) для зняття з обліку.

Непридатність газового пістолета (револьвера) до подальшого використання визначається органом внутрішніх справ на підставі відповідності вимогам технічних умов його виготовлення та сертифіката встановленого зразка.

Використані та непридатні для подальшого користування спеціальні засоби самооборони підлягають утилізації в установленому порядку.

26. У разі втрати або крадіжки газового пістолета (револьвера) власник зобов'язаний негайно повідомити про це в орган внутрішніх справ.

27. Спеціалізовані магазини для продажу газових пістолетів (револьверів) і патронів до них відкриваються і функціонують в порядку, встановленому МВС.

28. Зразки карток-заяв, дозвіл на придбання, зберігання (носіння) газового пістолету (револьверу), книг їх обліку та інших документів устанавлюються МВС.

29. Форма висновку (довідки) медичного закладу (лікувально-кваліфікаційної комісії) визначається МОЗ.

IV. Порядок застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії

30. Спеціальні засоби самооборони, заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії, застосовуються громадянами:

- для захисту від злочинних посягань на своє життя і здоров'я, житло та майно чи життя і здоров'я, житло та майно інших громадян;
- для захисту від нападу на приміщення організації, установи та суб'єкта підприємницької діяльності, де вони працюють;
- для затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення і намагається втекти або вчинити опір, з наступною передачею її працівникам органів внутрішніх справ. *(Абзац четвертий пункту 30 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 868 ([868-2012-п](#)) від 19 вересня 2012 року).*

Перед застосуванням спеціальних засобів самооборони громадянин якщо є можливість, зобов'язаний попередити нападника про свій намір їх застосувати.

Якщо внаслідок застосування спеціальних засобів самооборони нападникові заподіяно тілесні ушкодження або він помер, громадянин, що застосував такі засоби, зобов'язаний негайно викликати карету швидкої медичної допомоги, вжити заходів до забезпечення охорони місця події та сповістити про це прокурора або орган досудового розслідування. *(Абзац шостий пункту 30 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 868 ([868-2012-п](#)) від 19 вересня 2012 року).*

31. Забороняється застосовувати спеціальні засоби самооборони у разі значного скупчення людей, якщо від цього можуть постраждати сторонні особи.

Категорично забороняється застосовувати спеціальні засоби самооборони до працівників правоохоронних та природоохоронних органів під час виконання ними своїх службових обов'язків.

V. Відповідальність за порушення встановленого порядку виготовлення, реалізації (продажу), реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони

32. Посадові особи та громадяни, що порушили встановлений порядок виготовлення, реалізації, обліку та застосування спеціальних засобів самооборони, притягуються до відповідальності у порядку, встановленому чинним законодавством України.

Питання для самоконтролю

- 1. Що відноситься до спеціальних засобів?*
- 2. З якого віку дозволено придбання і зберігання (носіння) газових пістолетів і револьверів та патронів до них?*
- 3. На який термін видається дозвіл на зберігання і носіння газових пістолетів і револьверів?*
- 4. В яких випадках дозволи на придбання, зберігання (носіння) газових пістолетів (револьверів) не видають, а видані дозволи анулюються?*
- 5. В яких випадках спеціальні засоби самооборони, заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії, застосовуються громадянами?*

3. Порядок придбання, зберігання, передача іншим особам або продаж вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і відповідальність за його порушення

Витяг з Інструкції

про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів

Затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України

від 21 серпня 1998 року № 622

12.1. Правом придбання мисливської гладкоствольної зброї та основних частин до неї користуються громадяни України, які досягли 21-річного віку, мисливської нарізної зброї та основних частин до неї - 25-річного віку, холодної, охолощеної та пневматичної зброї та основних частин до неї - 18-річного віку. Кількість зброї, яку може мати громадянин України, не обмежена, однак власник зброї повинен забезпечити її безумовну схоронність.

12.2. Для одержання в органах поліції дозволу на придбання мисливської вогнепальної нарізної, гладкоствольної зброї, пневматичної зброї, холодної та охолощеної зброї подаються такі документи:

заява щодо видачі дозволу на придбання зброї на ім'я керівника органу поліції за місцем проживання заявника;

заповнена картка-заява

медична довідка (крім охолощеної зброї);

довідка про вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування (крім охолощеної зброї);

платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги;

копії 1, 2 та 11 сторінок паспорта громадянина України (для осіб, яким видано паспорт громадянина України з безконтактним електронним носієм, - копію паспорта та витягу з Єдиного державного демографічного реєстру щодо реєстрації місця проживання).

Якщо фактичне проживання громадянина інше, ніж зазначене в паспорті, необхідно надати документ, що підтверджує фактичне місце проживання громадянина (договір оренди житлового приміщення, свідоцтво про право власності на житлове приміщення тощо).

Дозволи на придбання, зберігання та носіння зброї, пристроїв оформляються, переоформляються після проведення органами поліції у встановленому порядку перевірок, тривалість яких не повинна перевищувати один місяць, щодо відсутності обставин, визначених у [пункті 5.1](#) глави 5 розділу I

цієї Інструкції, та достовірності документів, які подані для отримання, перереєстрації зазначених дозволів.

Якщо громадянин, який звертається до органу поліції для оформлення дозволу на придбання зброї, пристрою, вже має у власності чи у користуванні зброю, пристрій, він надає копію дозволу на зберігання цієї зброї, пристрою, а документи (довідки), які були подані при отриманні дозволу на придбання, зберігання (перереєстрації), є дійсними, повторно не оформляються, власник подає їх копії.

Для одержання в органах поліції дозволу на придбання основних частин до мисливської вогнепальної зброї громадянами подаються:

заява щодо видачі дозволу на придбання основних частин зброї на ім'я керівника органу поліції за місцем проживання заявника;

копія дозволу на право зберігання, носіння зброї відповідного виду, моделі;

платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги.

Заміна основних частин зброї, в майстернях, які мають ліцензії МВС України, здійснюється без отримання додаткового дозволу на їх придбання.

Для отримання передбачених цією Інструкцією дозволів громадянин подає документи особисто або через свого представника, якщо інше не передбачене законодавством. Особа, на ім'я якої видається дозвіл, відповідає за достовірність наданих документів відповідно до законодавства України.

12.3. Військовослужбовці Збройних Сил України, інших військових формувань, а також особи рядового і начальницького складу органів поліції України дозволи на придбання мисливської вогнепальної нарізної, гладкоствольної зброї, основних частин зброї, пневматичної зброї, холодної зброї одержують після подання рапорту, довідки з місця служби, платіжного документа (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги, копії 1, 2 та 11 сторінок паспорта громадянина України (особи, яким

видано паспорт громадянина України з безконтактним електронним носієм, подають копії паспорта та витягу з Єдиного державного демографічного реєстру щодо реєстрації місця проживання).

12.4. Придбана мисливська вогнепальна нарізна, гладкоствольна зброя, основні частини зброї, охолощена, пневматична зброя, холодна зброя (крім холодної зброї - мисливських ножів, які придбані власниками мисливської вогнепальної зброї), пристрої протягом десяти днів з дня придбання мають бути зареєстровані в органах поліції за місцем проживання власника з одержанням дозволу на її зберігання, носіння.

12.5. Для одержання дозволу на зберігання та носіння мисливської вогнепальної нарізної, гладкоствольної зброї, пневматичної зброї, холодної і охолощеної зброї, пристроїв власники подають до органів поліції:

заяву щодо видачі дозволу на зберігання та носіння зброї на ім'я керівника органу поліції;

дві фотокартки розміром 3 x 4 см;

дублікат дозволу з відміткою магазину про продаж зброї, пристрою або з відміткою про переоформлення їх у встановленому законодавством порядку;

платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги.

Власник зброї також пред'являє договір страхування (крім охолощеної зброї).

Для одержання дозволу на зберігання холодної зброї з метою колекціонування її власник подає до органу поліції за місцем проживання:

заяву щодо видачі дозволу на зберігання колекційної холодної зброї на ім'я керівника органу поліції;

фотографії зброї розміром 15 x 15 см;

платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги. На підставі поданих документів орган

поліції видає дозвіл на зберігання такої зброї. У дозволі ставиться штамп «Колекція».

У разі потреби перевезення такої зброї органи поліції, у яких така зброя зареєстрована, видають дозволи на її перевезення в порядку, визначеному для надання дозволу на перевезення вогнепальної зброї.

Холодна зброя - мисливські ножі придбаваються громадянами за наявності дозволу органу поліції на право зберігання та носіння мисливської вогнепальної зброї. При цьому в книзі обліку холодної зброї - мисливських ножів ([додаток 24](#)) магазин робить відмітку про реалізацію відповідного ножа та видає довідку про реалізацію ножа.

За відсутності у громадянина дозволу органу поліції на право зберігання та носіння мисливської вогнепальної зброї мисливські ножі придбаваються за дозволом на право придбання холодної зброї в порядку, установленому [пунктом 12.2](#) цієї глави.

Видана магазином довідка про реалізацію ножа разом з дозволом на право зберігання та носіння мисливської вогнепальної зброї підтверджує право громадянина на зберігання та носіння холодної зброї - мисливського ножа виключно разом з мисливською вогнепальною зброєю під час полювання та прямування до/з місця проведення полювання без отримання додаткового дозволу органів поліції.

Для перереєстрації зброї, пристроїв (продовження терміну дії дозволу на їх зберігання та носіння), які придбані відповідно до законодавства, до органів поліції власник подає:

заяву про продовження терміну дії дозволу;

медичну довідку;

платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги.

Власник зброї також пред'являє договір страхування.

Власники пристроїв до заяви додають документи, які підтверджують статус особи щодо права їх придбання, зберігання і носіння.

Перереєстрація (продовження строку дії дозволу на зберігання та носіння) охолощеної зброї не проводиться.

12.6. Особам, які мають нагородну вогнепальну зброю, органами поліції видаються дозволи на її зберігання, носіння без зазначення строку їх дії з позначкою "Нагородна". Нагородною вважається зброя, одержана в порядку, встановленому законодавством України.

12.7. Для одержання дозволу на зберігання, носіння нагородної зброї власник до органу поліції подає такі документи:

заяву;

копії 1, 2, 11 сторінок паспорта громадянина України (для осіб, яким видано паспорт громадянина України з безконтактним електронним носієм,- копії паспорта та витягу з Єдиного державного демографічного реєстру щодо реєстрації місця проживання);

оригінал, що повертається власнику, або засвідчену в установленому законодавством порядку копію документа про нагородження зброєю;

дві фотокартки розміром 3 x 4 см;

платіжний документ (платіжне доручення, квитанцію) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги;

особи, нагороджені зброєю уповноваженими посадовими особами іноземних держав, подають оригінали документів про нагородження зброєю. Якщо такі документи складені іноземною мовою, до них додаються їх переклади, засвідчені в установленому законодавством порядку.

12.9. Подарована мисливська вогнепальна нарізна, гладкоствольна зброя, пневматична зброя, холодна зброя, пристрої можуть бути зареєстровані в органах поліції, якщо особа, якій ця зброя подарована, має дозвіл на її придбання. Реєстрація такої зброї відбувається відповідно до вимог, встановлених [пунктом 12.5](#) цієї глави.

12.10. Спортсмени користуються закріпленою за ними спортивною нарізною та холодною зброєю тільки в межах стрілецьких тирів і стрільбищ без права зберігання її за місцем проживання. Гладкоствольна спортивна зброя може зберігатися за місцем проживання членів і кандидатів у члени збірної команди України, майстрів спорту, кандидатів у майстри спорту і першорозрядників із стендової стрільби у разі одержання ними в органах поліції дозволу на зберігання такої зброї. Зазначена зброя зберігається цими особами відповідно до вимог, викладених у [пункті 12.12](#) цієї глави.

12.11. Для навчання практичній стрільбі громадян, які мають бажання придбати зброю, у стрілецьких тирах і стрільбищах, мисливсько-спортивних стендах дозволено використовувати мисливську вогнепальну зброю, яка належить іншим громадянам, підприємствам, установам, організаціям. Навчання стрільбі проводиться тільки у стрілецьких тирах і стрільбищах, мисливсько-спортивних стендах, які мають дозвіл, виданий УП ЦОУП на провадження діяльності, пов'язаної з наданням послуг стрільбищами невійськового призначення та функціонування мисливських стендів, в присутності власника зброї та особи, яка проводить навчання з стрільби.

Особи, які мають нагородну зброю, зареєстровану в установленому законодавством порядку в органах поліції, для підтримання навичок користування нею можуть придбавати бойові припаси до неї. Продаж бойових припасів до зброї здійснюється суб'єктами господарювання, які мають ліцензії на торгівлю вогнепальною зброєю невійськового призначення та боєприпасами до неї, які видані УП ЦОУП на підставі дозволів на придбання бойових припасів до конкретного виду зброї, виданих УП ЦОУП. Перевезення бойових припасів до нагородної зброї здійснюється на підставі дозволів на придбання та перевезення бойових припасів, виданих УП ЦОУП.

Для отримання дозволу на придбання, перевезення бойових припасів до нагородної зброї її власник подає до УП ЦОУП:

заяву про видачу дозволу на придбання та (або) перевезення бойових припасів в Україну із зазначенням їх кількості (та країни, якщо здійснюється перевезення);

копію дозволу на зберігання нагородної зброї;

платіжний документ (платіжне доручення, квитанцію) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведеної операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги.

12.12. Зброя, бойові припаси до неї, основні частини зброї, пристрої та патрони до них, що належать громадянам, мають зберігатися в металевих ящиках, сейфах, спеціально виготовлених для зберігання зброї, за місцем їх постійного проживання або в місцях тимчасового перебування власників (дачних будинках тощо), про що повідомляються органи поліції. При цьому зброя, пристрої мають бути в розрядженому стані.

Дозволяється за погодженням з органами поліції, де зареєстрована зброя, основні частини зброї та пристрої, тимчасове їх зберігання без права використання в іншого члена сім'ї або найближчої близької особи, а в разі їх відсутності - в органах поліції або в інших громадян, які мають відповідні дозволи на зберігання особистої зброї на час тривалого (понад три місяці) відрядження, перебування на військових зборах або проходження власником зброї строкової служби у Збройних Силах України при дотриманні встановлених правил її зберігання. В особових справах власників зброї робиться запис про передачу зброї, основних частин зброї на тимчасове зберігання.

Забороняється використання власником вогнепальної мисливської, пневматичної та охолощеної зброї, пристроїв за наявності вмотивованої постанови державного виконавця про встановлення тимчасового обмеження боржника у праві користування вогнепальною мисливською, пневматичною та охолощеною зброєю, пристроями вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії.

12.13. Під час перенесення або перевезення вогнепальна, пневматична зброя має бути у розрядженому стані та знаходитися у спеціальному чохлі, кейсі, футлярі тощо. Під час перенесення або перевезення зброї та боєприпасів до неї, основних частин зброї, пристроїв та патронів до них власник зобов'язаний мати при собі дозвіл органу поліції на право зберігання та носіння такої зброї, основних частин зброї та пристроїв.

12.14. Вогнепальна мисливська зброя, основні частини зброї, бойові припаси до неї, пневматична, холодна, охолощена зброя, пристрої та патрони перевозяться її власниками через митний кордон України на підставі дозволу, який видається УП ЦОУП, УП ГУНП. Для отримання такого дозволу власник зброї подає заяву, в якій зазначає модель, кількість зброї, основних частин та боєприпасів до неї, запланованих до перевезення через митний кордон, мету та період вивезення зброї. До заяви додаються: копія запрошення, виданого власнику зброї відповідним суб'єктом іноземної держави; копія дозволу на ввезення зброї, виданого уповноваженим органом іноземної держави; копія паспорта громадянина України для виїзду за кордон; платіжний документ (платіжне доручення, квитанція) з відміткою банку, відділення поштового зв'язку або коду проведення операції про внесення коштів за надання відповідної платної послуги.

Перевезення громадянами України зброї, якою вони нагороджені уповноваженими посадовими особами іноземних держав, здійснюється за дозволом УП ЦОУП на перевезення зброї через митний кордон України.

2.15. Дозволено оформлення документів в органах поліції про передачу мисливської вогнепальної (за наявності основних частин зброї), пневматичної, холодної (у тому числі поміщеної в колекцію) і охолощеної зброї, пристроїв від одного власника іншому, а також переоформлення мисливської вогнепальної (за наявності основних частин зброї), пневматичної, холодної (у тому числі поміщеної в колекцію) і охолощеної зброї та пристроїв від особи, яка їх успадкувала після смерті власника, особі, що має дозвіл органів поліції на їх придбання.

12.16. У разі смерті власника нагородна, нарізна вогнепальна та інша зброя військових зразків, мисливська нарізна або гладкоствольна вогнепальна зброя, основні частини зброї та бойові припаси до неї, пневматична, холодна та охолощена зброя, пристрої та патрони до них у п'ятиденний строк здаються близькими особами до органів поліції на тимчасове зберігання до вирішення питання щодо спадкування майна (але на строк не більше шести місяців).

Якщо хтось із спадкоємців бажає таку зброю (крім нагородної) залишити у власності та користуватися нею, вона може бути зареєстрована на його ім'я в установленому законодавством порядку відповідно до вимог [пункту 12.2](#) цієї глави.

Якщо серед спадкоємців немає осіб, які мають право на зберігання зброї, основних частин зброї, пристроїв, то зброя, основні частини зброї і пристрій у місячний строк після строку, указанного в абзаці першому цього пункту, повинні бути реалізовані в установленому законодавством України порядку особі, що має дозвіл органів поліції на придбання зброї, основних частин зброї, пристрою, або здані на реалізацію в магазин з торгівлі зброєю, спеціальними засобами активної оборони.

Нагородна короткоствольна вогнепальна нарізна зброя за погодженням з Національною поліцією України також може бути передана спадкоємцями до державного музею або залишена у власності спадкоємців після приведення її підприємством або майстернею по виготовленню і ремонту вогнепальної та холодної зброї у стан, що виключає можливість здійснення пострілу без спеціальних ремонтних робіт. Зазначене підприємство чи майстерня видає довідку про таку переробку, ксерокопія якої надається до органу поліції, де зареєстрована зброя, а оригінал залишається у спадкоємця або разом з експонатом передається до музею. Така зброя вважається масогабаритним макетом і знімається органами поліції з обліку власників нагородної зброї.

У разі позбавлення нагородженого відзнаки на підставі рішення суду, наказу органу, що вручив відзнаку, та в випадках, передбачених відповідними

актами законодавства України, зброя підлягає здачі до органу поліції, дозвіл на нагородну зброю анулюється, а до обліків ІПС вносяться відповідні зміни.

12.17. Мисливська вогнепальна зброя, основні частини зброї, пневматична зброя, пристрій, що визнані комісією з визначення технічного стану зброї, пристрою не придатними для подальшого користування (не підлягають ремонту), не реєструються (не перереєстровуються). У місячний строк від дати прийняття комісією рішення про визнання їх непридатними вони здаються власником до органів поліції безкоштовно для знищення або приводяться підприємством чи майстернею з виготовлення і ремонту вогнепальної та холодної зброї, пристроїв у стан, що унеможливує здійснення пострілу без спеціальних ремонтних робіт, і знімається з обліку.

12.18. У разі втрати зброї, основних частин зброї, пристрою власник зобов'язаний негайно повідомити про це органи поліції за місцем встановлення факту втрати зброї та за місцем перебування її на обліку.

12.19. У разі анулювання дозволу на зберігання та носіння вогнепальної зброї (разом із основними частинами зброї - за наявності), пневматичної та холодної, охолощеної зброї, пристроїв органом поліції виноситься мотивований висновок про анулювання дозволу на їх зберігання ([додаток 23](#)), який затверджується начальником органу поліції. У цьому висновку викладаються підстави прийняття такого рішення.

12.20. При проведенні кримінального провадження тимчасове вилучення чи накладення арешту на вогнепальну зброю (на основні частини зброї - за наявності), бойові припаси до неї, пневматичну, холодну і охолощену зброю, пристрої та патрони до них, а також нагородну зброю, що належать особам, здійснюється в порядку, установленому [статтями 167-175](#) Кримінального процесуального кодексу України.

12.22. При здачі до органів поліції мисливської вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв, які не були зареєстровані в органах поліції, але можуть перебувати у власності громадян України, для подальшої реєстрації в особисте користування оформлення документів здійснюється в

порядку, передбаченому [пунктами 12.2, 12.3, 12.5, 12.15](#) цієї глави. При цьому в дозволі на придбання зброї, пристрою вказуються марка, калібр, номер зброї та зазначається, що оформлення проводиться відповідно до [пункту 12.23](#) глави 12 розділу II цієї Інструкції. Органами поліції обов'язково здійснюється перевірка кожної одиниці зброї за обліками МВС України як викраденої, втраченої, знайденої.

12.23. Громадянам, які мають у власності мисливську гладкоствольну зброю, дозволяється придбання, зберігання та перевезення затворів (затворів із затворними рамами) до зброї відповідної моделі (за наявності дозволу на право зберігання та носіння такої зброї); придбання комплектуючих до мисливських набоїв (гільзи, мисливський порох, капсулі, дріб тощо) без отримання додаткового дозволу органів поліції на їх придбання, а також спорядження патронів до мисливської гладкоствольної зброї для особистого використання.

Питання для самоконтролю

- 1. З якого віку громадяни України мають право на придбання мисливської гладкоствольної зброї?*
- 2. З якого віку громадяни України мають право на придбання мисливської нарізної зброї?*
- 3. Перелік документів для отримання дозволу на придбання мисливської вогнепальної нарізної, гладкоствольної зброї, пневматичної зброї, холодної та охолощеної зброї?*
- 4. Чи дозволена заміна основних частин зброї, в майстернях, які мають ліцензії МВС України, без отримання додаткового дозволу на їх придбання?*
- 5. Який алгоритм дії власників у разі втрати зброї, основних частин зброї?*

РОЗДІЛ III

ОСНОВИ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

1. Загальні положення

Домедична допомога - комплекс термінових заходів, що проводяться при травмах, пораненнях або раптових захворюваннях з метою усунення загрозових для життя станів, недопущення можливих ускладнень, полегшення страждань людини та задля підготовки потерпілого до транспортування до лікувального закладу.

Організм людини – цілісна, збалансована система. Умовно, організм складається з систем: кісткової, м'язової, травної, дихальної, сечостатевої, судинної, нервової, органів почуттів, систем залоз внутрішньої секреції і шкірної.

Кровообіг пов'язаний із судинною системою, завдяки чому необхідні поживні речовини, кисень і гормони живлять організм. За рахунок функціонування нервової системи забезпечується існування організму у зовнішньому середовищі, а також ефективний взаємозв'язок між органами і тканинами.

Рухи людини забезпечені взаємодією нервової, кісткової і м'язової систем. Дихання відбувається у взаємодії нервової з дихальною системою, а харчування - травної.

Гормональна система спільно із нервовою системою здійснює регулювання абсолютно всіх життєво важливих процесів організму.

Шкіряні покрови забезпечують захисні функції, видаляючи продукти життєдіяльності разом із потом, одночасно приймають участь у процесах терморегуляції.

Будь-які фактори впливу на організм відображаються на функціонуванні майже всіх систем та підсистем, відповідно при наданні домедичної допомоги необхідно враховувати взаємозв'язки та зміни у фізіології. Функціонування організму при травмах та захворюваннях більш докладно розглядає патологічна

фізіологія. Наслідки травм, захворювань, причини летальних наслідків та патологічні зміни органів, систем - патологічна анатомія.

2. Поранення та кровотечі

Порушення цілісності шкіри та розташованих нижче тканин в результаті механічного або іншого впливу називаються відкритими ушкодженнями або ранами.

Рани бувають *поверхневими*, коли ушкоджуються лише шкіра або слизові оболонки, і *глибокими*, з пошкодженням судин, нервів, внутрішніх органів. Глибокі поранення можуть бути непроникаючими та проникаючими, коли ушкоджуються порожнини тіла людини (черевна, грудна порожнини, черепна коробка, суглоби).

Найбільшу небезпеку для життя представляють глибокі проникаючі рани, коли ушкоджуються внутрішні оболонки та органи різних порожнин, насамперед черевної та грудної.

В залежності від механізму утворення розрізняють наступні види ран: різані, колоті, колото-різані, рвані, укушені, рубані, розтрощені, забиті, скальповані, вогнепальні, операційні або хірургічні.

Рани від укусів тварин становлять особливу небезпеку у зв'язку з можливістю передачі зі слиною тварини важких інфекційних захворювань, у тому числі сказу.

Всі рани, крім операційних/хірургічних, слід вважати інфікованими.

Поранення супроводжуються специфічною реакцією організму у вигляді травматичного шоку, обумовленого інтенсивним болем і кровотечею.

Безпосередньо після поранення найбільш небезпечними є кровотечі, а в більш пізні терміни – інфікування рани, яке призводить до запалення внаслідок розповсюдження ураження прилеглих до рани тканин та інтоксикації організму, при інфікуванні раньової поверхні виникають більш грізні ускладнення - сепсис, сказ та правець.

При пораненнях допомога складається з виконання двох основних завдань:

Зупинка кровотечі є першим етапом надання допомоги пораненому. Гостра нестача обсягу крові при пораненнях часто призводить до смерті постраждалого, тому зупинка кровотечі є пріоритетним і важливим етапом.

Захист рани від забруднення та потрапляння інфекції, наступний етап домедичної допомоги. Правильна обробка рани охороняє її від ускладнень, більш ніж вдвічі прискорюючи її загоєння, і, відповідно, загальне одужання.

2.1 Засоби зупинки кровотечі

Кровотечі в залежності від виду ушкоджених судин розподілені на: артеріальні, венозні, капілярні, паренхіматозні. Розрізняють зовнішні та внутрішні кровотечі, в залежності від характеру крововиливу - назовні чи у порожнини, органи, тканини тіла людини. За швидкістю крововтрати є певна класифікація: незначна, середня, тяжка, профузна (є вкрай небезпечною, у зв'язку із пошкодженням артерій внутрішніх органів - матка, легені, шлунок).

Швидка крововтрата (одного-двох літрів), часто призводить до смерті потерпілого, часто спостерігається при складних, комбінованих травматичних ушкодженнях.

Надзвичайно небезпечна **артеріальна** кровотеча. Відбувається значна крововтрата за невеликий проміжок часу може витекти значна кількість крові.

Ознаки артеріальної кровотечі: колір крові яскраво-червоний, пульсуючий струмінь, із пульсацією, поштовхами, співпадаючими із поштовхами серця.

Венозна кровотеча: колір крові темний, витікає рівномірно та безперервно, без явного струменя, поштовхів немає. Венозна кровотеча зупиняється або зменшується при піднятті кінцівки догори.

Капілярна кровотеча: виникає внаслідок пошкодження дрібних судин шкіри, підшкірної клітковини і м'язів. Колір крові яскравий. Кількість крові невелика, менш ніж при венозній або артеріальній. Кровоточить майже завжди вся поверхня рани.

Паренхіматозна кровотеча: виникає при пошкодженні внутрішніх органів (печінки, селезінки, нирок, легень). Вкрай небезпечна для життя, неможливо визначити кількість втраченої крові і точну локалізацію.

Важливо! Для розрізнення артеріальної та венозної кровотечі найменше уваги звертайте на колір крові, без фахового досвіду відрізнити за кольором крові вид кровотечі складно. Найбільшу увагу варто звернути на характер витікання крові.

Надають першу медичну допомогу при зовнішній кровотечі в залежності від її виду та швидкості.

Основний механізм зупинки зовнішньої кровотечі — тиск на відповідні судини.

При наданні першої медичної допомоги зупинку зовнішньої кровотечі здійснюють одним із таких способів:

1. **Капілярну** кровотечу припиняють тиском безпосередньо на рану стерильним перев'язувальним матеріалом;

2. **Венозну** кровотечу зупиняють і прямим тиском на рану, і підняттям кінцівки вище рівня серця, і тугою (тиснучою, давлючою, компресійною) пов'язкою;

3. **Артеріальну** кровотечу тимчасово зупиняють прямим тиском на рану, з подальшим терміновим накладенням джгута, турнікету або їх імпровізованого аналога, або методом максимального (форсованого) згинання кінцівки із підкладанням у місце згинання валику задля додаткового притиснення судин.

Прямий тиск на рану здійснюється для зупинки капілярної кровотечі протягом 3-5 хвилин. Використовуємо для контакту із ранною бинт, марлевий тампон, чисту носову хустку. Незначна капілярна кровотеча може зупинятися сама. При венозних, артеріальних та змішаних кровотечах безпосередній тиск на рану здійснюємо лише як тимчасовий засіб для попередження крововтрати. В цей час ведемо терміновий пошук засобів для більш надійного зупинення кровотечі (перев'язувального матеріалу для давлючої пов'язки, джгута, турнікету, імпровізованих засобів, які виконують функції джгута). Якщо можливо, тиск на рану може проводити сам постраждалий.

Накладання тугої пов'язки — найпростіший спосіб зупинки капілярної, венозної кровотечі. Артеріальна кровотеча з дрібних артерій також зупиняється

цим способом. Туга пов'язка повинна мати такі шари, починаючи знизу: 1) стерильна бинтова серветка; 2) шар вати; 3) круговий хід бинта. Добре мати для цього індивідуальний перев'язувальний пакет, який вже містить всі зазначені шари.

Накладення джгута/турнікету здійснюємо при ушкодженні більших за діаметром артерій, коли туга пов'язка не зупиняє кровотечу. У випадку відсутності джгута або турнікету накладаємо імпровізований джгут-закрутку або намагаємося скористатися методом форсованого(максимального) згинання кінцівок. Кровотеча з рани при цьому контролюється прямим тиском на рану або пальцевим притисненням судин до кістки.

Правила накладання гумового джгута Есмарха/або турнікету:

1) Підніміть пошкоджену кінцівку, аби викликати відтік венозної крові. Визначте місце накладення джгута 5-7 см вище рани.

2) Підкладіть під місце накладення джгута/турнікету тканину, або край одягу. Категорично забороняється накладення джгута Есмарха безпосередньо на шкіру людини!

3) Сильно розтягніть джгут Есмарха і виконайте максимально тугий перехресний перший тур навколо кінцівки. Саме цей перший тур зупиняє кровотечу. При використанні турнікету встромляємо кінець, позначений червоним півколом у пряжку, та затягуємо петлю навколо кінцівки.

4) Наступні тури виконуємо із меншим натягуванням, кінцем джгута, яким робили перехрест. Перехрещування подальших турів не робимо, уникаємо защемлення шкіри між гумовими полосами, що призводить до некротичних наслідків. При використанні турнікету даний етап полягає у закручуванні воротка, з метою ущільнення петлі за рахунок внутрішньої стропи, що є вшитою всередину турнікету.

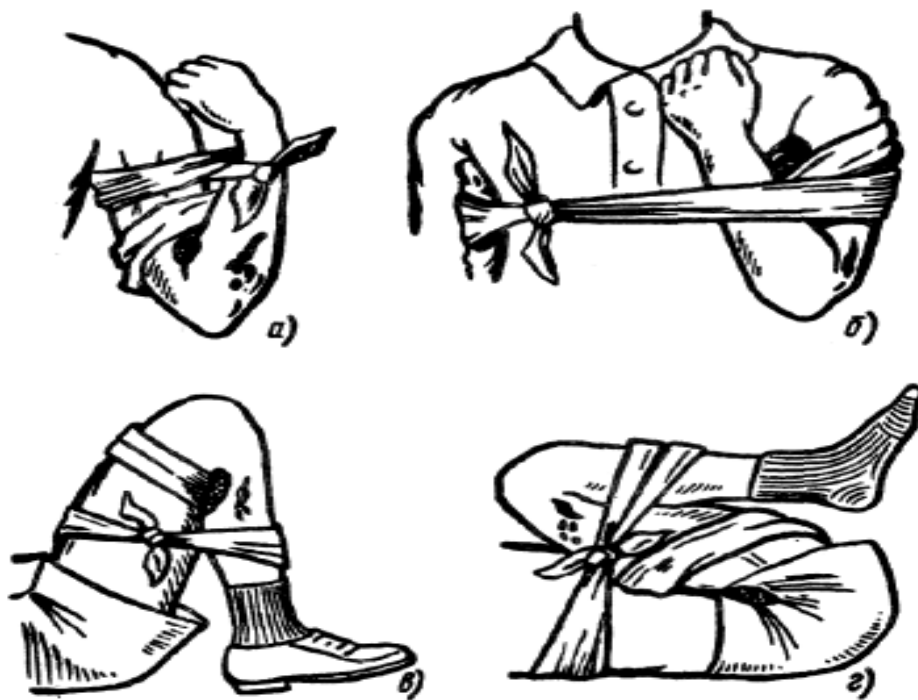
5) Зробивши 3-4 тури, фіксуємо робочий кінець джгута. З турнікетом цей етап виконується фіксуванням воротку у спеціальний гачок турнікету, так само фіксуємо вільний кінець турнікетної стрічки.

б) Запишіть час накладення, можна на шкірі постраждалого. Якщо турнікет має спеціальну стрічку з позначкою «TIME» - записуємо час накладання на ній.

Не можна накладати джгут або турнікет у середній третині плеча - небезпека пошкодження нерва, що веде до паралічу руки. Якщо джгут накладено правильно, кровотеча припиняється, пульс зникає і кінцівка стає блідою. За відсутності джгута, або турнікету - використовуємо закрутку, яку можна зробити з будь-якої достатньо міцної тканини, тасьми, стрічки шириною не менше 4-5 см. Оптимальним є використання трикутної хустини. Закрутку намотуємо вище рани, на прокладку з одягу чи тканини(вата,бинт у т.ч.), кінці зав'язуємо нековзаючим вузлом. У кільце, що утворилося, вставляють палицю і закручують до припинення кровотечі. Палицю (вороток) фіксуємо бинтом, клеючою стрічкою, будь-яким іншим способом. Після зупинення кровотечі рану закривають стерильною пов'язкою і на ній, або поруч із пов'язкою на шкірі позначають час накладання джгута, турнікету або закрутки.

Загальні рекомендації по тривалості перебування джгута або турнікету на кінцівці літом не більше, ніж 2 години. У холодну пору року 1-1,5 години. Зимою кінцівку обов'язково утеплити. При кровотечах з кінцівок для профілактики виникнення або посилення шокowego стану необхідно знерухомити кінцівку та уникати переохолодження постраждалого.

Джгут /турнікет повинен бути помітним на хворому, якщо допомога надається в зимовий період і місце накладення джгута, турнікету закрито одягом, або потерпілий вкритий термоковдрою, слід за допомогою клаптика бинта, просоченого кров'ю (або світлої тканини, у випадку відсутності штатних перев'язувальних матеріалів) зробити позначку-маячок, який буде помітним, для медичного персоналу. Позначка у таких випадках має бути з тієї сторони тіла, де накладено джгут. У випадку відсутності маркеру, ручки на місці надання допомоги запис про час накладення джгута / турнікету може бути зроблений кров'ю постраждалого, навіть на лобі задля помітності, зважаючи на надзвичайну важливість цього заходу.

Мал. 1. Зупинка кровотечі згинанням кінцівки

- а) кровотеча з передпліччя;
- б) кровотеча з плеча;
- в) кровотеча з гомілки;
- г) кровотеча зі стегна.

4. Метод максимального згинання кінцівки з її фіксацією в цьому положенні застосовується для зупинки артеріальної кровотечі при пораненнях кінцівок. Наприклад, якщо поранено гомілку, в підколінну ямку кладуть валик, зроблений з вати і марлі, ногу згинають у колінному суглобі і в такому положенні зтягують її ременем (бинтом, рушником, косинкою) (мал. 1-в). При пораненнях передпліччя, руку згинають і фіксують у ліктьовому суглобі, валик вкладаємо у місці згинання (мал. 1-а). На верхню частину стегна накласти джгут неможливо. Тому ватно-марлевий валик кладуть у пахову ділянку, стегно максимально притискають до живота і закріплюють у такому положенні (мал. 1-г). Якщо рана у ділянці пахви або верхньої частини плеча біля плечового суглоба, то потрібно якомога більше завести руку назад, притиснути до спини і зафіксувати (мал. 1-б).

Внутрішня кровотеча.

У разі появи перших ознак внутрішньої кровотечі: раптової блідості обличчя, збліднення і похолодання кистей і стоп, почастишання пульсу, запаморочення, шуму у вухах, холодного поту — постраждалого слід негайно відправити до лікувальної установи. Якщо є можливість, до тієї ділянки тіла, де підозрюється внутрішня кровотеча, потрібно прикласти гумовий міхур з льодом чи холодною водою. Якщо потерпілий відкашлюється яскраво-червоною спіненою кров'ю, важко дихає, це свідчить про **кровотечу в легенях**. Такому пораненому слід надати напівлежаче положення, під спину - валик, на груди - холодний компрес (лід, морозиво, будь-які заморожені продукти тощо). Розмовляти, рухатись - заборонено. Потерпілому можна періодично пити холодну, злегка підсолену воду і ковтати шматочки льоду.

Кровотеча з травного тракту проявляється болісними відчуттями у череві, блюванням темно-червоною кров'ю, візуально помітно збільшення живота, помітне напруження передньої черевної стінки. Положення потерпілому надається майже те саме, що й при кровотечі з легенів, але ноги згинають у колінах задля розслаблення м'язів черевного пресу. При важкому стані анемії (значні крововтрати) тілу потерпілого надають такого положення, при якому голова для її нормального кровопостачання має бути дещо нижче тулуба. Можемо застосувати так зване «самопереливання», коли кінцівки потерпілого маємо підняти догори, тримати або зафіксувати їх під час очікування госпіталізації вертикально, голову розташовуємо нижче тулуба-таким чином є шанси збереження кровопостачання до життєво-важливих органів - мозку, серця та легенів.

Задля зупинення *носової кровотечі* необхідно забезпечити потерпілому доступ повітря, розстебнути комір сорочки, посадити з дещо нахиленою вперед головою та накласти холодний компрес (наприклад, хустину, змочену холодною водою) на ніс і перенісся. Потерпілий має притиснути обидві половинки носа до носової перетинки на 10–15 хв і дихати ротом, акуратно спльовуючи кров, яка потрапляє до нього, не змінюючи положення голови. Під час цих маніпуляцій не

можна рухатися, розмовляти, кашляти тощо. Допомога буде ефективнішою, якщо накласти холодні компреси на потилицю та груди в зоні серця постраждалого.

Питання для самоконтролю

- 1. За умов наявності кровотечі із рани в першу чергу потрібно зупиняти кровотечу, чому це є першочерговим заходом при наданні домедичної допомоги при всіх видах поранень?*
- 2. Надайте характеристику відмінностей артеріальних від венозних кровотеч?*
- 3. Перерахуйте способи тимчасової зупинки артеріальної кровотечі, які можна застосувати без наявності джгута або турнікету.*
- 4. Назвіть три неодмінних правила при накладенні джгута/турнікета.*
- 5. Якщо ви застосували джгут/турнікет для зупинки критичної(артеріальної) кровотечі, який максимальний термін існує для перебування кровозупинних засобів на кінцівках без незворотних наслідків?*

2.2. Захист рани від інфікування та забруднення

Основний засіб профілактики ускладнень при наданні першої допомоги – якнайшвидше припинення потрапляння інфекції шляхом накладання на рану стерильної пов'язки.

При накладенні пов'язки на рану слід в першу чергу обробити шкіру навколо рани марлевим або ватним тампоном, змоченим антисептичною речовиною (йод, зеленка, 3% розчин перекису водню, горілка, спирт тощо), не допускаючи потрапляння подразнюючих засобів у рану. Видалення з поверхні шкіри землі, частин одягу, інших забруднюючих речовин і предметів перед накладенням пов'язки проводять обережно, якщо чужорідні тіла (скло, уламки, тканина, ніж, арматура і т. ін..) виступають з самої рани – не витягати, не

намагатися просунути, змінити положення стороннього тіла, лише фіксуємо вкрай обережно, бо є ризик додаткової травматизації і посилення кровотечі .

Правильно накладена пов'язка естетично виглядає, ефективно виконує функції захисту, фіксації перев'язувального матеріалу, попереджає витікання крові назовні або надійно утримає пошкоджені кінцівки (імобілізація). Неякісно зроблена пов'язка може порушувати кровообіг, додавати болісні відчуття, функції виконуються неефективно.

Колоті та укушені рани

Колоті рани з огляду на наступне, є досить «підступними» та специфічними: часто без значних зовнішніх кровотеч, наявні значні болісні відчуття, але в той самий час ззовні можуть виглядати досить безпечними, - шкіра навколо рани швидко стягується, рановий отвір закривається. Насправді колоті рани значно збільшують ризик зараження, що може призвести до серйозних ускладнень.

Велику небезпеку являють собою проникні колоті рани, зняряддя проникає у порожнини тіла людини. Відповідно зростає ризик ушкоджень оболонок, органів та інших структур цих порожнин.

Різновидом колотої рани можна вважати укушену рану. Укушена рана являє собою ще більшу небезпеку, так як слина може містити безліч мікробів, серед яких найбільш небезпечними є збудники сказу. Всупереч поширеній думці, укус людини вважається більш небезпечним, ніж укус тварини, оскільки людська слина може містити набагато більше видів збудників, які можуть викликати інфекційне ураження.

Якщо рана глибока, супроводжується стійкою кровотечею, негайно зверніться за кваліфікованою медичною допомогою. Постраждалі з проникними колотими та колото-різаними ранами з ушкодженням порожнин (черевної, грудної порожнини, черепної коробки, суглобів) безумовно підлягають терміновій госпіталізації.

В інших випадках робимо наступне:

Зупиняємо кровотечу. При неглибоких колотих ранах кровотеча зазвичай припиняється сама собою внаслідок змикання тканин довкола вузького ранового каналу. Якщо кров не зупиняється, злегка притисніть ранку шматочком чистої тканини або бинта.

Очищаємо рану. Область навколо ранки ретельно промийте з милом і чистою мочалкою. Дрібні поверхневі сторонні частинки можна видалити за допомогою пінцета, обробленого спиртом. Ретельна обробка рани знижує ризик зараження.

Промиваємо рану стерильними розчинами, що не містять спирту. Зазвичай ефективним засобом є промивання ран розчином перекису водню, хлоргексидину. Шкіру навколо рани ретельно і обережно, рухами від рани в різні боки обробляємо спиртовмісними розчинами. (йоду, діамантового зеленого) або горілкою, спиртом тощо. Ці заходи також перешкоджають розвитку інфекції.

Накладаємо асептичну пов'язку. Загоєння на повітрі зазвичай відбувається швидше, однак пов'язка охороняє рану від забруднення і занесення інфекції.

Регулярно змінюємо пов'язку. Мінняйте пов'язку принаймні раз на добу. Робіть це кожного разу, коли пов'язка забрудниться чи намокне. Відповідно слід уникати просочування рідини ззовні, забруднення тощо.

Уважно стежимо за раною протягом кількох наступних днів. Особливу увагу звертаємо на ймовірні ознаки інфікування рани. Якщо рана довго не заживає або помітно почервоніння, набряк, гнійні виділення, підвищення температури шкіри або припухлість в області рани, слід звернутися до лікаря.

Якщо рана глибока, забруднена слиною людини або тварини або знаходиться на стопі, що значно підвищує ризики інфікування, - після надання першої допомоги зверніться до лікаря, який вирішить питання доцільності імунізації правцевим анатоксином протягом 48 годин після травми.

Якщо рана нанесена не домашніми тваринами (особливо бродячим собакою чи дикою твариною), можливе зараження сказом. Лікування і курс вакцинації

проти сказу є обов'язковими заходами. Про такі події слід повідомляти до лікувальної установи. Тварина має бути виловлена, 10 днів утримуємо для ветеринарного спостереження, в цей період можуть проявитися ознаки небезпечного захворювання.

Питання для самоконтролю

- 1. Які розчини використовуються для промивання рани?*
- 2. Які розчини варто застосовувати для оброблення шкіри навколо рани?*
- 3. Якого типу поранення в обов'язковому порядку передбачає звернення до лікаря з метою профілактичної вакцинації?*
- 4. Чому колоті рани вважаються «підступними та специфічними»?*
- 5. Яка додаткова загроза виникає при укусах безпритульних або диких тварин, окрім кровотечі, загального інфікування?*

2.3. Накладення пов'язок

Пов'язки використовують для закріплення перев'язувального матеріалу, тиску на певні частини тіла — в основному для зупинки кровотечі, попередження набряку тканин або для утримання кінцівки або іншої частини тіла в нерухомому стані (імобілізація, знерухомлення). Розрізняють пов'язки *закріплюючі (зміцнювальні), тиснучі (давлючі, тугі) та знерухомлюючі (імобілізуючі)*. Зі зміцнювальних пов'язок поширеними є пластирні, сітчасті і бинтові. Існує маса варіантів пов'язок, їх накладення вимагає певних навичок. Неправильно зроблена пов'язка скоро слабшає, сповзає, порушує кровообіг, викликає біль. Щоб навчитися накладати бинтові пов'язки, потрібно знати правила їх накладення і оволодіти практичними навичками.

Правила накладання пов'язок:

1. Пов'язку накладають зі стерильного матеріалу, використовуючи гумові рукавички або чистими, ретельно вимитими з милом руками, шкіру навколо рани або вогнища захворювання обробляють антисептиком (спирт, йод, перекис водню тощо).

2. Потерпілий, при накладенні пов'язки має лежати чи сидіти у зручному положенні, а рятувальник розташовується поруч так, щоб бачити обличчя хворого (слідкувати — чи не заподіює він біль) і всю поверхню, яка перев'язується.

3. Нogu бинтують в випрямленому положенні, а руку — зігнутою або напівзігнутою в лікті і злегка відведеною від тулуба.

Мал. 2. Правильне утримання бинта при накладанні пов'язки

4. Вільний кінець бинта беруть в ліву руку, рулон - в праву. Розкочують бинт навколо кінцівки, тулуба або голови в напрямку зліва направо (по ходу годинникової стрілки), прихопивши першими двома оборотами (турами) кінець бинта і притримуючи кожен тур вільною лівою рукою. Починаючи бинтування з більш тонкої частини тіла, поступово просуваються до більш товстої (на кінцівках звичайно від кисті або стопи до тулуба). Перші два тури бинта повинні повністю покрити один одного, це закріпить кінець бинта, далі кожний наступний тур частково прикриває попередній, закріплюючи його. Останні два тури бинта, накладаються один на одного (так само як стартове закріплення), потім бинт розрізають уздовж, зав'язують подвійним вузлом обидва кінці (бинт розривати не

рекомендується, так як один з кінців може обірватися). Сильний натяг бинта може викликати біль.

5. Для перев'язки звичайно використовують герметично упакований стерильний бинт. Добре зарекомендував себе для перев'язки індивідуальний перев'язочний пакет, який містить і стерильну ватно-марлеву подушечку, і бинт для її закріплення.

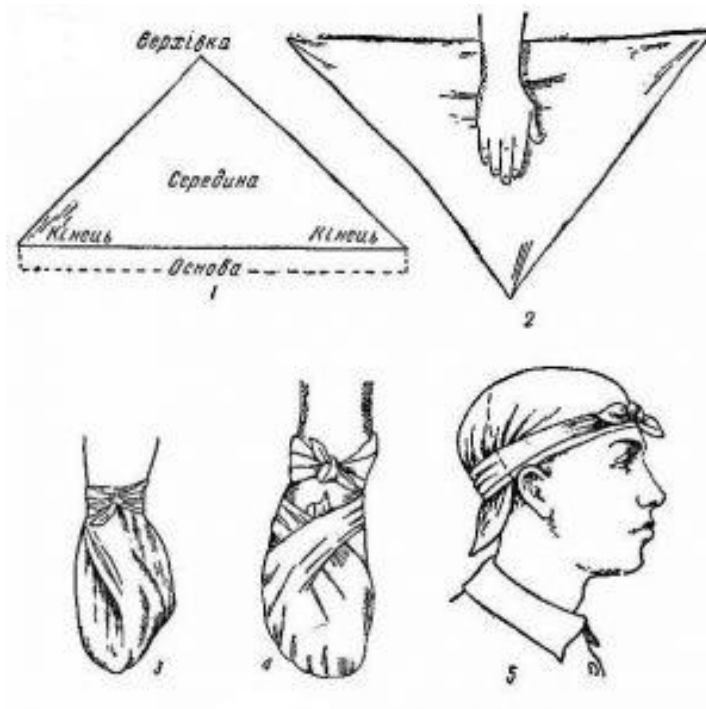
6. Пов'язка повинна повністю закривати пошкоджену ділянку тіла (рану, виразку і т. п.), щоб запобігти потраплянню інфекції, захистити від додаткової травматизації, забезпечити присутність і дію лікарських препаратів.

7. Пов'язка не мусить надмірно здавлювати тканини, викликати їх сильне натягнення. Одночасно не повинна посилювати біль, ускладнювати дихання і кровообіг.

8. Техніка накладення пов'язки на будь-яку ділянку тіла передбачає забезпечення можливості вільно рухатися, не викликаючи дискомфорту та зайвого болю.

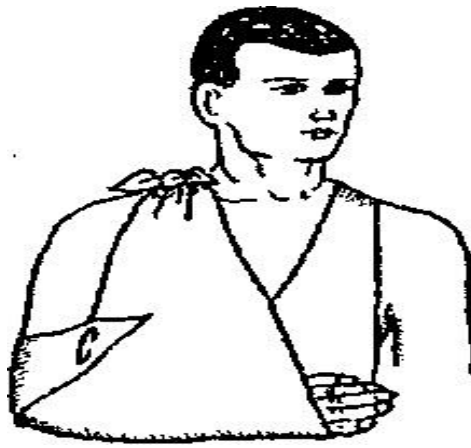
9. Правильно накладена пов'язка виглядає акуратно, естетично, не спотворює контури кінцівки, голови або тулуба. При дотриманні вказаних правил пов'язка попередить вторинне інфікування рани, сприятиме відсмоктуванню рідин (гнойних виділень), що виділяються з рани, забезпечить зупинку некритичної кровотечі (капілярної, венозної), в ряді випадків буде служити для тимчасового знерухомлення (імобілізації) кінцівок.

Пластирні пов'язки застосовують для фіксації стерильної пов'язки або пов'язки з ліками на рані. Вузькі смужки пластиру накладають поверх перев'язувального матеріалу. Широко поширений такий різновид пластирної пов'язки, як пов'язка з бактерицидним пластиром, що використовується при невеликих ранах, саднах, опіках і т. п.

Мал. 3. Косинкові пов'язки (1) на долоню (2-3), на стопу (4), на голову (5)

Косинкову пов'язку (Мал. 3) використовують для утримання перев'язувального матеріалу або підвішування пошкодженої руки. У першому випадку, наприклад при накладенні пов'язки на кисть, розстеляють косинку, кладуть поверх неї пошкоджену кисть так, аби можна було загорнути на тильну поверхню один з кінців, а два інших кінця зав'язують. Кінець косинки, що залишився відвертають і, якщо потрібно, злегка підтягують в напрямку до передпліччя. Аналогічним чином накладають косинкову пов'язку на стопу. Для цього пошкоджену стопу ставлять на розстелену косинку, відвертають один з її кінців на тильну поверхню, потім два кінця що залишилися зав'язують навколо щиколотки (трохи вище гомілковостопного суглоба). Розмір косинки повинен бути достатнім, щоб обернути нею всю стопу, включаючи п'яту.

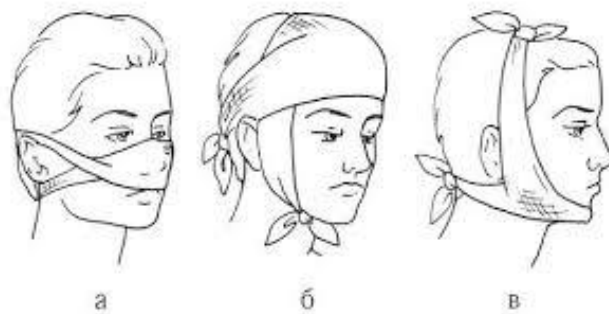

Мал. 3 Підвішування руки на косинці

У разі підвішування пошкодженої руки на косинці в розпрямлену косинку укладають руку, один кінець косинки проводять між тулубом і рукою, а інший виводять на надпліччя цієї ж руки (Мал. 3). Обидва кінці зав'язують (бажано розташувати вузол не на шиї), після чого вільний кінець косинки обертають навколо ліктя і фіксують на передній поверхні пов'язки за допомогою шпильки. Для коминкової пов'язки треба мати косинку з бічними сторонами не менше 100 см.

Сітчасті пов'язки довго і надійно утримуються на будь-якій ділянці тіла, у тому числі на голові, суглобах або тулубі. Використання цих пов'язок значно скорочує витрати перев'язувальних матеріалів. Такі пов'язки дуже зручні для накладення на пальці, суглоби, інші частини тіла.

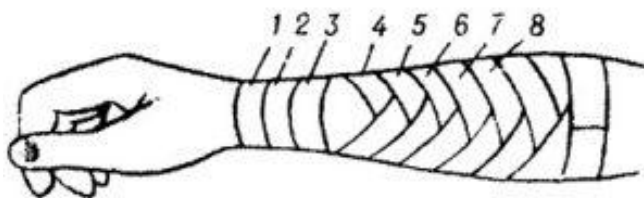
Бинтові пов'язки найбільш розповсюджені, практичні і найбільш вживані. Найбільш розповсюджені хрестоподібна, кругова, пращоподібна, спіралеподібна, колосоподібна, вісімкоподібна, черепащача бинтові пов'язки.

Мал. 4 Пращоподібні пов'язки: а) на ніс; б) на голову; в) на підборіддя.

Пращоподібна пов'язка (Мал.4) накладається на ніс або підборіддя, а також на все обличчя. Ширина пов'язки повинна бути достатньою, щоб вона могла закрити відповідну пошкоджену частину обличчя або все обличчя. Довжина пов'язки повинна становити близько півтора кіл голови. З двох кінців розрізають пов'язку вздовж, залишаючи середину цілою (наприклад, за розміром підборіддя). Нерозрізану частину накладають на рану, перехрещують кінці з обох сторін і зав'язують їх ззаду.

Кругова пов'язка – найпростіша бинтова пов'язка. Вона застосовується для закриття невеликої ділянки тіла, наприклад очей, вуха, лоба, але найбільш зручна на шиї, плечі, зап'ясті. При цій пов'язці кожний наступний тур бинта накладається на попередній (аналогічно першим турам інших пов'язок).

Мал. 5 Спіралеподібна пов'язка з перегинами

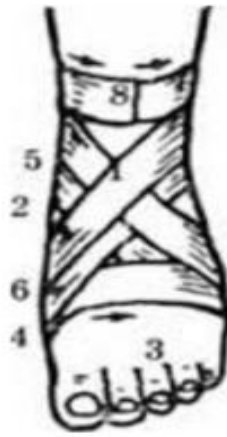
Спіралеподібна пов'язка – проста пов'язка на кінцівки та пальці. Накладається в напрямку від периферії до центру (з більш тонкої частини кінцівки до більш товстої) ніби по спіралі, при цьому кожен наступний оберт частково повинен прикривати попередній, закріплюючи його. Для частин тіла, що мають велику довжину (наприклад, руки, ноги), для більш рівного лягання бинта, може застосовуватися так звана **спіралеподібна пов'язка з перегинами** (Мал. 5). Накладають її починаючи з двох-трьох кругових ходів, а потім ходи бинта ведуть більш косо, ніж це потрібно для звичайної спіралеподібної пов'язки. Великим пальцем лівої руки притримують його нижній край, розкочують трохи головку бинта і перегинають бинт у напрямку до себе так, що верхній край його стає нижнім і навпаки. Перегини бинта треба робити на одній стороні і по одній лінії. Зовні ця пов'язка схожа на колосоподібну, з якою її іноді плутають.

Мал. 6 Спіралеподібна пов'язка на один палець

Спіралеподібну пов'язку на один палець починають виконувати із зап'ястка (Мал. 6). Після закріплювальних ходів бинт переносять на першу (нігтьову) фалангу пальця тильною стороною долоні і звідти починають спіральню прибинтовувати палець до основи. Після цього бинт знову переносять на зап'ясток, де і закріплюють. Якщо потрібно забинтувати кожен палець окремо, то, забинтувавши спіралеподібне один палець, бинт переносять тильною стороною долоні на зап'ясток, де роблять закріплювальний хід і ведуть до другого пальця і так далі, доки не будуть забинтовані усі пальці. На правій руці бинтувати починають з великого пальця, на лівій — з мізинця — (тобто зліва — направо)

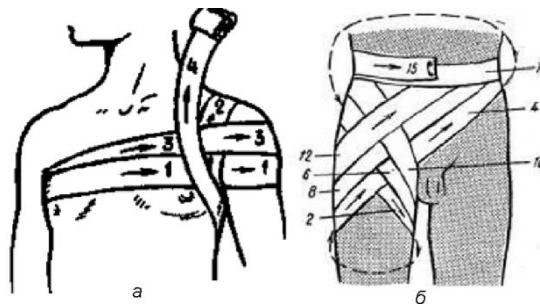
Вісімкаподібна пов'язка найчастіше застосовується на суглобах (плечовому, ліктьовому, колінному, гомілковостопному), наприклад при ушкодженнях зв'язок, випоті в суглобі. Перші тури бинта починають накладати нижче пошкодженого суглоба, потім переходять до бинтування вище суглоба, після чого знову спускаються вниз. В результаті такого бинтування утворюється фігура, що нагадує вісімку. Зазвичай чергують вісімка подібні тури з круговими, поступово закриваючи всю поверхню шкіри над суглобом.

Мал. 7 Спіралеподібна пов'язка на гомілковостопному суглобі

Під час пошкодження гомілки бинтування починають із гомілки, провівши закріплюючі 2-3 тури і косо ведуть до початків пальців (Мал.7). Там роблять кілька обертів і знову хрестоподібно повертають на гомілку. Перехресчування ходів бинта відбувається на внутрішній, зовнішній чи обох поверхнях гомілки залежно від розміщення рани. Таку саму техніку застосовують при бинтуванні зовнішньої поверхні кисті.

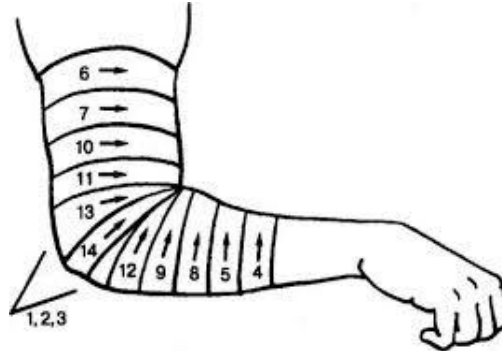
Колосоподібна пов'язка застосовується для «незручних місць»: плечового суглоба, верхньої частини плеча та стегна, області паху та сідниць.

Мал.8. Колосоподібні пов'язки

Колосоподібна (плечовий суглоб) пов'язка починаються закріплюваним туром довкола грудей. При цьому бинт ведуть з-під пахви від здорового боку по грудях і зовнішній поверхні травмованого суглоба, потім позаду через пахвинну ямку на плече. Далі по спині через здорову пахву на груди, таким чином повторюють ходи бинта, доки не закритється весь суглоб (Мал.8а).

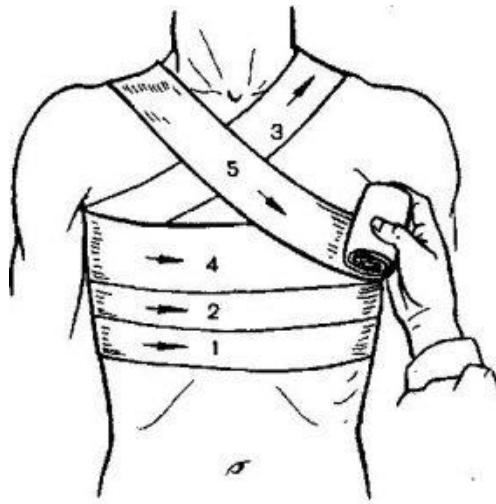
Колосоподібна на стегно - роблять кілька закріплювальних турів довкола нижньої частини живота, потім ведуть косо вниз до найнижчої точки пов'язки, роблять півоберт довкола кінцівки та продовжують бинтування через протилежне стегно (Мал. 8 б).

Мал. 9 Черепащача пов'язка на лікоть

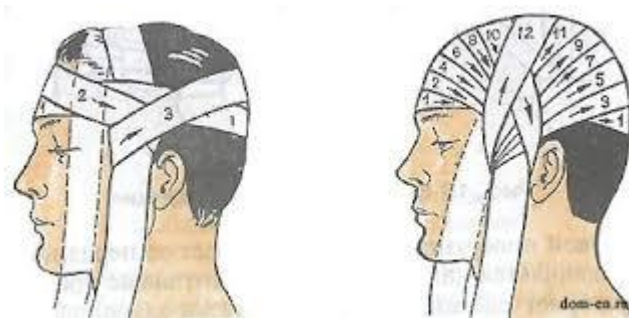
Черепащача пов'язка накладається на великі суглоби (коліно, лікоть, п'яти).

Вона є дуже зручною, не обмежує рухів у цих суглобах і при цьому не зсувається. Перев'язку ліктьового суглоба починають двома-трьома ходами бинта через ліктьову ямку (Мал. 9). Далі бинт спіралеподібними турами укладають по черзі на передпліччі та плечі з перехрещенням на ліктьовій ямці. На коліні її розпочинають накладати круговими турами бинта через надколінну чашечку, наступні тури здійснюють вище і нижче колінного суглоба, перехрещуючи їх у ділянці підколінної ямки. Потім витки бинта зводять до центру, поступово повністю вкриваючи колінний суглоб. Бинтування п'ятки починають з її виступаючої частини, а наступні ходи ведуть вище і нижче перших, частково їх перекриваючи та перехрещуючи на тильній стороні підошви (над гомілковостопним суглобом).

Мал. 10 Хрестоподібна пов'язка

Хрестоподібна пов'язка накладається на груди. Хрестоподібну пов'язку (Мал. 10) починають накладати знизу, спіральньо піднімаючись угору. Далі роблять фіксуєчий хід знизу через праве надпліччя і повертаються знову на грудну клітку. Зробивши кілька кругових спіральних турів, піднімають бинт на ліве надпліччя. Кінець бинта закріплюють шпилькою. У випадку проникних поранень грудної клітки потрібна герметична пов'язка, яка може бути зроблена за допомогою липкого пластиру. Під пластр підкладається стерильна серветка чи відрізок бинта. Стрічки лейкопластиру починають накладати на 1—2 см вище рани черепацеподібно.

Мал. 11 Пов'язка «чепець»

Пов'язка «чепець» накладається у випадку рани волосистої частини голови (Мал. 11). Від бинта відрізають частку довжиною близько 1 метра, розташувати симетрично на тім'я. Кінці спускають вертикально вниз попереду вушних раковин і підтримують у натягнутому стані. Навколо голови проводимо закріплювальний тур, дійшовши до вертикальної смуги (полоса бинту 1 м,

розташована униз попереду вушних раковин), бинт обгортають навколо неї і ведуть під кутом на потилицю. Чергуючи ходи бинта через потилицю і лоб, кожного разу спрямовуючи його більш вертикально, закривають усю поверхню волосистої частини голови і лоб. Після цього двома-трьома круговими турами бинта навколо голови закріплюють пов'язку. Кінці бинта зав'язують під підборіддям.

Тиснучі пов'язки найчастіше використовують для тимчасової зупинки кровотечі з рани. Їх застосовують також для зменшення крововиливу в порожнині суглобів і навколишні тканини. Зазвичай на рану накладають щільний ватно-марлевий валик і туго прибинтовують його. Слід пам'ятати про те, що туге бинтування деяких ділянок тіла, де проходять судини, наприклад в підколінній ямці, сприяє їх стисненню, що може призводити до дуже тяжких наслідків (аж до гангрени кінцівки). В деяких випадках використовують так звані компресійні пов'язки із спеціального еластичного бинта, наприклад при венонній недостатності, при ушкодженнях зв'язок суглобів, або спеціальні панчохи, гольфи, наколінники, налокітники, напульсники і ін.

В медицині катастроф, а також у сучасних військово-польових умовах використовуються бандажі для першої допомоги з аплікатором для тиску на рану. Цей різновид тиснучих пов'язок, при правильному використанні, може зупинити досить сильну (але не критичну) кровотечу.

Знерухомлюючі (імобілізує) пов'язки застосовуються для знерухомлення пошкодженої або хворої частини тіла, зазвичай кінцівки або хребта. При пошкодженнях кінцівок (переломи, вивихи, захворювання суглобів і ін.) імобілізація має велике значення для запобігання ускладнень і задля зменшення болю, попередження шоку. При відкритих переломах кісток та інфікованих ранах м'яких тканин імобілізація – один з методів попередження інфекції та боротьби з нею. Розрізняють імобілізацію тимчасову (транспортну) і постійну (лікувальну). Для транспортної імобілізації при наданні першої допомоги застосовують спеціальні шини, при відсутності штатних засобів використовуємо імпровізовані шини з лозин, дощок, пучків соломи, будівельних

матеріалів. Лікувальна іммобілізація здійснюється гіпсовою пов'язкою, а також її синтетичними аналогами.

Питання для самоконтролю

1. *Назвіть основні правила накладення пов'язок?*
2. *Назвіть способи накладення пов'язок при травмі голови?*
3. *Серед предметів, які вас оточують щодня спробуйте підібрати засоби для імпровізованих пов'язок, за умов відсутності штатних засобів для перев'язування.*
4. *Як ви розумієте термін «іммобілізація», чи можлива іммобілізація імпровізованими засобами?*

3. Окремі види поранень та особливості допомоги

3.1 Вогнепальні поранення

Куля (шрот, уламки) проникаючи в тіло, наносить різноманітні пошкодження. Характер пошкоджень залежить від траєкторії самої кулі. Після вогнепальних поранень залишаються глибокі рани і куля часто застряє всередині людини.

Вкрай небезпечним є забруднення рани, присутність у рані уламків кісток, тканини, каменів, залишків ґрунту. Перед наданням допомоги необхідно в першу чергу зрозуміти тяжкість поранення. Це можна визначити за виглядом і місцем отворів від кулі, при спостереженні за поведінкою пораненого. Для адекватного надання першої допомоги необхідні базові знання анатомії людського тіла та уявлення про топографію розміщення внутрішніх органів.

Життєво важливі внутрішні органи розташовані в грудній і черевній порожнинах. Грудна клітка захищена ребрами. Тому поранення в грудну порожнину часто супроводжуються зламаними ребрами, наявністю кісткових уламків, які додатково пошкоджують гострими краями навколишні тканини та органи. Серце і легені розташовані всередині грудної клітки. Поранення черевної порожнини також є вкрай небезпечними. До органів черевної порожнини віднесені печінка, нирки, кишечник і шлунок. Великими артеріями відбувається

перегін і циркуляція крові в органах. Тому поранення органів черевної порожнини майже завжди супроводжуються значними втратами крові. Артерії ведуть відгалуження до ніг, голові. Вкрай небезпечними є поранення, коли хід кулі в тілі перетинає і пошкоджує артерії. Людина втрачає багато крові, що знижує шанси виживання. З огляду на це особливу небезпеку також становлять рани шиї, голови та обличчя. Кровотечі ран обличчя затискають стерильними тампонами. Рани черепа людини найкраще накрити стерильною ватно-марлевою серветкою.

Важливо пам'ятати, що при закритті ран, перев'язуванні, контакт вати з рановою поверхнею неприпустимий, волокна вати, попадаючи в рану здатні викликати запалення та інфікування, тому бажано безпосередньо в місці прилягання перев'язувального матеріалу до поверхні рани використовувати бинт, марлю тощо.

3.2 Поранення кінцівок

Поранення кінцівок одна з найбільш небезпечних типів поранення. При такому пораненні в першу чергу необхідно звернути увагу на кровотечу. Якщо вчасно не надати допомогу, людина може померти від втрати крові. Якщо куля зачепила артерію, то людина може померти протягом двох хвилин. За кольором крові можна визначити венозна вона чи артеріальна. Венозна кров переважно темного кольору, а артеріальна — червона або червона і виходить з тіла фонтанчиками.

Травми часто супроводжуються біллю, внаслідок чого розвивається шоковий стан.

При стані шоку (больового або геморагічного) необхідно виконати наступні дії:

1. В обов'язковому порядку потрібно зупинити кровотечу.
2. Потерпілому необхідно надати таке положення, при якому його кінцівки будуть підняті.
3. Заповнити втрату крові кровозамінюючими розчинами.
4. Ввести знеболююче або застосувати протишокові засоби
5. Забезпечити тепло і викликати швидку допомогу.

Необхідно також ретельно дослідити потерпілого на предмет перелому кісток. Якщо такі є, то потрібно знерухомити кістку і не намагатися рухати її самостійно, так як гострими краями можна порізати артерії і зв'язки і отримати зараження крові.

3.3 Вогнепальне поранення голови

При такі типах пораненнях шанси вижити становлять 16-18% всіх аналогічних випадків. Часто поранення обличчя супроводжується великою кількістю крові внаслідок того, що тут розташовано багато судин. При пораненнях голови обов'язковим ускладненням є струс мозку. Поранений втрачає свідомість, залишаючись живим. Поранення голови потрібно накрити стерильною серветкою. При цьому тіло людини найкраще покласти горизонтально і забезпечити спокій. Терміново викликаємо екстрену медичну допомогу (ЕМД). Транспортувати таких поранених самостійно не рекомендовано, тому що у таких постраждалих можливі раптові погіршення стану і без втручання професійних медиків такі заходи є надзвичайно ризикованими. Якщо ситуація виключає присутність медичного персоналу, транспортування здійснюється дуже обережно. При зупинці серця проводиться серцево-легенева реанімація (СЛР) - штучне дихання і непрямий масаж серця.

При пораненнях хребта і шиї характерною є втрата свідомості. У цьому випадку пораненого розміщують лежачі на жорсткій рівній поверхні (на спині). Рани необхідно перев'язати, використовуємо стерильні матеріали. Транспортувати постраждалого в жодному разі не можна. Поранення в шию може викликати пошкодження гортані і сонних артерій. Якщо вчасно не зупинити кровотечу, то людина помирає протягом 15-20 секунд. У цьому випадку необхідно міцно притиснути артерію пальцями, накласти стерильну серветку, тампон та зафіксувати максимально туго, враховуючи анатомію шиї. Зупинка артеріальної кровотечі тут відбувається за особливою методикою: імпровізований або штатний джгут/турнікет закріплюємо з метою безпосереднього тиску на місце поранення, із протилежного боку шиї використовуємо власну руку постраждалого, підняту догори із згинанням у ліктьовому суглобі, натягування

полоси джгута або турнікету (у імпровізованих випадках - ремня, тканьової полоси) досягаємо опусканням руки донизу, наскільки це можливо. Якщо рукою потерпілого з цією метою скористатися немає можливості, можна скористатися гнучкою шиною, яка повторює контур голови, ший і плеча із протилежного боку від поранення шийної артерії. Таким чином створюємо опору для натягування давлючого елемента, уникаючи затягування зашморгу навколо ший потерпілого.

3.4 Поранення в груді і животі

Насамперед, пригадаємо, що внутрішні органи людського тіла умовно розділені на три зони: плевральну порожнину, черевну порожнину і органи малого тазу. Органи плевральної порожнини відділені діафрагмою від органів черевної порожнини, а в свою чергу органи черевної порожнини від органів таза, очеревиною. При пораненнях, ускладнених внутрішньою кровотечею, крововилив відбувається всередину, кров накопичується в цих порожнинах. Зупинити кровотечу в такому випадку без кваліфікованої медичної допомоги в умовах стаціонару неможливо. Поранення органів плевральної порожнини часто ускладнюються внутрішніми кровотечами, пневмотораксом, гемотораксом або пневмогемотораксом.

Пневмоторакс — це попадання повітря через отвір рани в плевральну порожнину. Тобто повітря починає заповнювати простір, розрахований на внутрішні органи. Це трапляється найчастіше при ножових пораненнях, вогнепальних ураженнях, коли порушена цілісність шкіри та підшкірних тканин у ділянці грудної клітини.

Гемоторакс — це попадання вже крові в плевральну порожнину. Трапляється при відкритому переломі ребер. Відбувається за таким же принципом, що і пневмоторакс.

Пневмогемоторакс — це попадання і крові і повітря в порожнину. Для запобігання попадання повітря, рану потрібно затиснути щільним матеріалом або, в крайньому випадку, - рукою. Пораненого розміщують напівсидячи. При пораненнях в області серця крововилив відбувається у порожнину перикарду - серцевої оболонки, у таких випадках серцевий м'яз затискається і робота серця

унеможлиблюється. Всі ці випадки без втручання медиків призводять до смертельних випадків, тому найменша підозра на пнемо/гемоторакс вимагає негайної медичної допомоги в умовах стаціонару.

Накладення окклюзійної (частково герметичної) пов'язки на рану у випадках пнемо-гемотораксу можливо за допомогою повітронепроникного матеріалу, це може бути упаковка від бинтів, ППП, поліетиленова плівка тощо. Якщо відсутні будь-які матеріали, у якості повітронепроникного елементу пов'язки можна використати марлевий або бинтовий прямокутник у 4-5 шарів, рясно просочений вазеліном, або іншим густим мастилом, кремом тощо, що теж унеможливить потрапляння повітря через отвір рани. Такий елемент, розташований поверх отвору можна закріпити стрічками лейкопластиру, або армованої клеючої стрічки, скотчу. При цьому один кут необхідно залишити незакріпленим, аби окклюзійна пов'язка працювала як клапан – при вдиху наростатимуть тиск повітря у плеврі, за рахунок наповнення легень повітрям, незакріплений кінець окклюзійної пов'язки надає можливість евакуації зайвого повітря. У всіх випадках дихальної недостатності, при пневмотораксі у тому числі, потерпілого слід евакуювати напівсидячи або сидячи.

3.5 Поранення органів черевної порожнини і малого таза

Поранення черевної порожнини є вельми небезпечними з огляду на розташування великих судин та можливе приєднання інфекції. Для попередження потрапляння інфекції потрібно продезінфікувати краї рани і накласти стерильну пов'язку. Поранення в область малого таза найчастіше супроводжується переломами кісток, пошкодженням нервів і артерій з венами. Попередження ранової інфекції і протишокова терапія є найкращими засобами при таких пораненнях. З огляду на це, необхідно терміново викликати бригаду ЕМД, або забезпечити якомога швидше транспортування до медичного закладу для порятунку такого пораненого.

1. *Який різновид пов'язки застосовуємо при відкритому пневмотораксі?*
2. *Чи є можливим транспортувати самотійно потерпілого із пораненням голови?*
3. *При напруженому пневмотораксі мусимо застосувати окклюзійні пов'язку; уявіть ситуацію, коли вогнепальне поранення грудної клітини наскрізне-має вхідний та вихідний отвори, надайте відповідь на таке питання: де варто застосувати герметичну наліпку, а якій отвір – має бути закритий частково герметичною (окклюзійною) пов'язкою?*
4. *У яких випадках пораненого розміщують на жорсткій поверхні в положенні лежачи на спині?*
5. *При яких загрозливих життю станах потерпілого необхідно евакуювати у положенні сидячи, або напівсидячи?*

4. Окремі випадки надання домедичної допомоги

4.1 Обструкція/непрохідність дихальних шляхів в наслідку попадання різноманітних сторонніх тіл (їжа, іграшки, дрібні побутові предмети та інше)

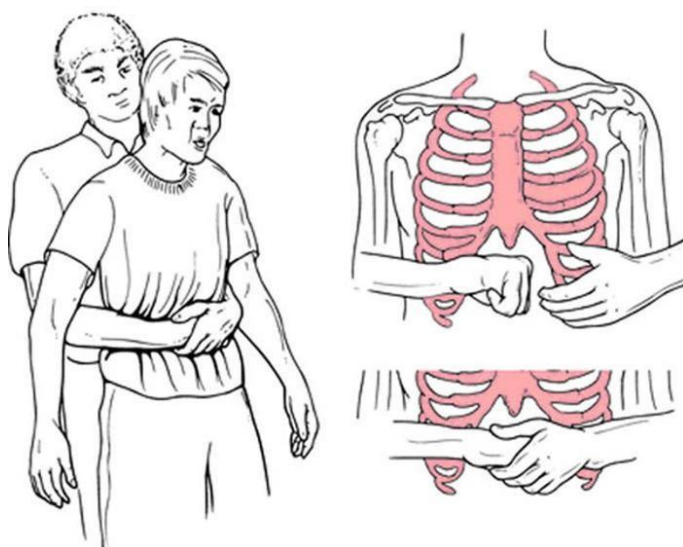
Асфіксія – гострий патологічний процес, виникає через недостатню кількість кисню в крові та тканинах, з нарощуванням концентрації в організмі вуглекислого газу.

Обтураційна асфіксія – виникає при закритті верхніх дихальних шляхів, - обтурації чужорідним тілом, блювотними масами або кров'яними згустками. Невідкладна допомога: вказівним пальцем у рукавичках (або обгорнути бинтом, марлею, тканиною, можна скористатися одягом постраждалого) видалити з рота, глотки всі сторонні предмети, слиз, залишки їжі тощо.

Аспіраційна асфіксія є «продовженням» обтураційної асфіксії – спостерігається при попаданні (аспірації) в трахею і бронхи блювотних мас, згустків крові і вмісту порожнини рота. Невідкладна допомога: надати таке положення тіла постраждалого, яке б сприяло витіканню аспіраційних мас з дихальних шляхів.

Допомога при частковій непрохідності дихальних шляхів:

- Заспокоїти постраждалого, запевнити у тому, що допомагаєте грамотно;
- порадити зробити повільний вдих;
- наполягати знайти опору, зайняти положення-аби тулуб був нахилений уперед, у крайньому випадку опорою слугуватимуть коліна постраждалого;
- порадити зробити потужний кашльовий поштовх;
- заохочувати постраждалого до кашлю.

Мал. 12 Проведення прийому Геймліха

Допомога при повній непрохідності:

Якщо постраждалий притомний:

- негайно нахиліть постраждалого вперед, однією рукою притримайте його за корпус, вільною виконайте із задньої сторони п'ять поштовхів-ударів в області між лопатками зі зростаючою силою;
- якщо це не дає результату – «прийом Геймліха» - виконати п'ять впевнених натискань, впливаючи на субабдомінальний простір (на ділянку сонячного сплетіння).

Якщо постраждалий непритомний:

- спробуйте зробити прийом Геймліха для лежачого постраждалого, для цього натисніть двома руками між пупком та реберними дугами знизу догори, намагаючись створити певний тиск у грудній порожнині;
- якщо ці дії безуспішні, і постраждалий непритомний, слід негайно починати реанімаційні заходи та викликати бригаду ЕМД (103).

Обструкція дихальних шляхів сторонніми тілами у дітей

Якщо виникла підозра щодо обструкції дихальних шляхів сторонніми тілами, швидко оцінюємо ступінь непрохідності, стан/наявність свідомості, ефективність газообміну у постраждалої дитини.

При частковій непрохідності, на що вказує природний колір шкіри та слизових оболонок, кашель, спроби відкашлятися, доцільна організація допомоги в умовах лікарні кваліфікованим медичним персоналом.

У випадках обструкцій із ознаками порушення дихання (слабкість, непродуктивний кашель, гучні хрипи, що свистять на вдиху, ціаноз, втягнення міжреберних проміжків, що є помітним при огляді грудної клітини) і швидкому наростанні ознак гіпоксії, при обтюраторії - постраждалий не здатний розмовляти, кашляти, припиняє дихати - передбачено термінове втручання, негайно викликати бригаду екстреної медичної допомоги.

Домедична допомога при обструкції:

1. Видалення сторонніх предметів із дихальних шляхів немовлят (вік дітей до 12 місяців):

1.1. Розташувати немовля на передпліччя рятувальника животиком донизу, головка нижче тулуба і виконати до п'яти поштовхів між лопатками дитини. Розраховуємо зусилля, поштовхи проводимо основою долоні.

1.2. Перевести постраждалу дитину у положення лежачи на спині і зробити до п'яти поштовхів грудної клітини у ділянці на один палець нижче міжсоскової лінії по подовжній осі грудини.

1.3. У випадках, коли сторонні предмети видимі у ротоглотці і небезпека проштовхнути його відсутня - спробувати видалити все, що заважає диханню.

1.4. Забезпечуємо прохідність дихальних шляхів, а при відсутності дихання проводимо серцево-легеневу реанімацію (СЛР).

1.5. Під час реанімаційних заходів обов'язково контролюємо ефективність штучної вентиляції легень (ШВЛ), у випадку неефективності ШВЛ (відсутність дихальних рухів грудної клітини, попри спроби штучного насичення легень повітрям) – перевірити положення голови постраждалої дитини, повторити спроби ШВЛ.

1.6. У випадку безуспішності заходів – повторити цикл рятувальних заходів.

2. Діти 1-8 років:

2.1. Утримувати дитину на стегні рятувальника головою донизу, між лопатками до 5-ти ударів.

2.2. Перевернути дитину на спину. Швидко натиснути на грудину на рівні міжсоскової лінії 5 разів.

2.3. Оглянути ротоглотку, спробувати видалити зайвий предмет. Після успішного видалення слід перевірити дихання, при його відсутності - проведення ШВЛ.

2.4. При безуспішності заходів – повторювати весь цикл до витягнення стороннього тіла.

3. У дітей старше 8-ми річного віку:

3.1. Виконати прийом Геймліха: розташуватися позаду дитини, обхопити її руками навколо талії, надавити на живіт і зробити різкий поштовх нагору по середній лінії живота між пупом і мечоподібним відростком.

3.2. Виконати 5 поштовхів.

3.3. Якщо хворий лежить – різкими поштовхами долоньями хрестоподібно складених рук між пупом і мечоподібним відростком, натискати (5 разів) в напрямку усередину і нагору.

3.4. З появою стороннього тіла в ротоглотці спробувати його видалити, при вдалій спробі – перевірити наявність дихання, при його відсутності - проведення ШВЛ.

3.5. У випадках неефективності зазначених заходів – негайно зробити 5 ударів між лопатками і 5 ударів по грудині, приступити до проведення ШВЛ.

3.6. Продовжувати прийом Геймліха до ліквідації обструкції, чергуючи з штучною вентиляцією легень.

4.2 Утоплення, допомога при різних видах утоплення

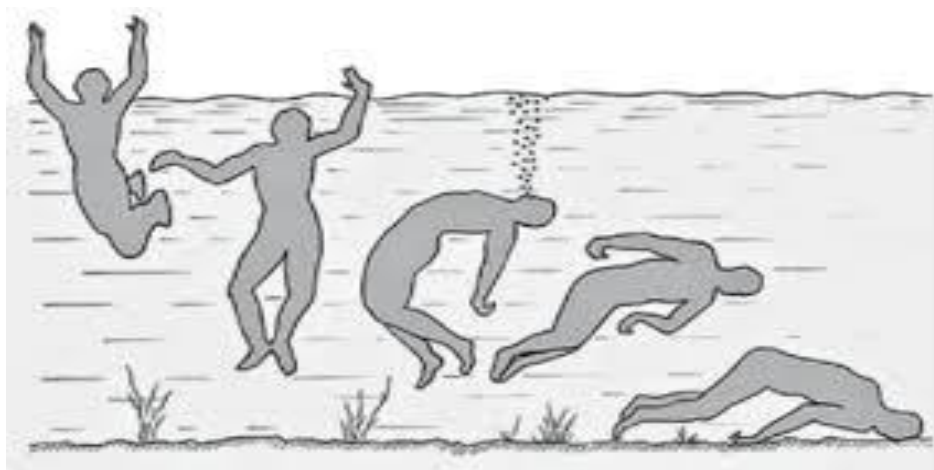
Утоплення — це гострий патологічний стан людини, виникає в наслідку випадкового або навмисного занурення у воду з подальшим розвитком ознак гострої дихальної недостатності та гострої серцевої недостатності, з причин потрапляння води (або іншої рідини) в дихальні шляхи потерпілого.

Розрізняють три головних типи утоплення:

- 1) аспіраційне (істинне — мокре);
- 2) асфіксічне (спастичне — сухе);
- 3) синкопальне (рефлекторне).

Істинне утоплення виникає через потрапляння води в альвеоли легень. Відповідно порушується газообмін, зупиняється робота серця. При такому виді утоплення поведінка людини, яка бовтається у воді стає неадекватною, збудження може змінитися гальмуванням, потерпілий стрімко йде до дна водойми.

Асфіксічне утоплення

Мал. 13 Асфіксічне утоплення

Асфіксичне утоплення виникає без проникнення води в дихальні шляхи під час вдиху внаслідок виникнення рефлекторного ларингоспазму (голосова щілина не пропускає воду, але й не пропускає і повітря). Смерть виникає від механічної асфіксії. Вода в легені не потрапляє, проте її в значній кількості заковтують у шлунок.

Такий постраждалий буде «німим» і, благаючи про допомогу, може робити рухи: піднімати руки догори, махати, привертаючи до себе увагу (мал. 13). Це триватиме доти, доки в постраждалого вистачить внутрішнього кисню до повної непритомності.

Якщо це відбувається за умов паніки, процес триває до 10-15 с.

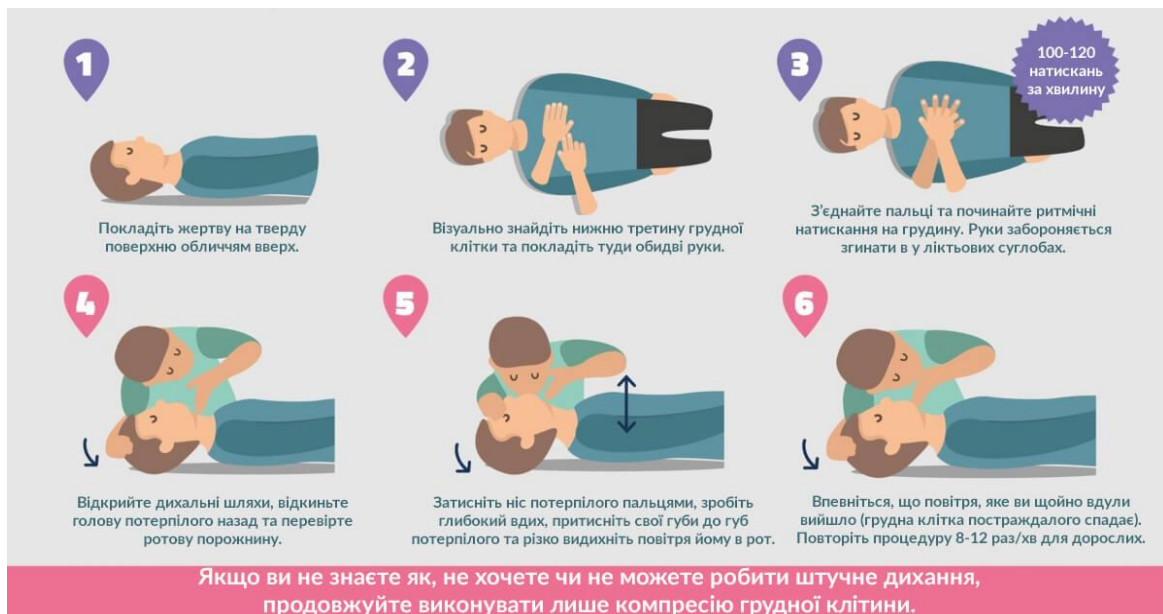
Синкопальне утоплення виникає внаслідок рефлекторної зупинки серцевої діяльності та дихання (зазвичай це трапляється за раптового занурення людини в холодну воду). Часто буває, що під час купання верхній шар води теплий, а людина вирішила пірнути на глибину — там вода холодніша приблизно на 10 °С. Тоді рефлекторно виникає зупинка серця. Це фактично клінічна смерть.

Треба пам'ятати, що людина легша за воду, і вона спливе.

Допомога під час утоплення. Необхідно враховувати стан паніки в потопельника, захопити його так, щоб виключити потоплення самого рятівника. При відсутності впевнених навичок плавання в рятувальника, або в свідка подій немає фізичних можливостей і плавзасобів — самому у воду краще не входити, слід залучити тих, хто може це зробити, — інших людей або рятувальників берегової служби.

Наближатися до потоплюючої людини краще із підготовленим плавзасобом. Оптимально – це рятівний круг, жилет, або імпровізовані: порожня дволітрова пляшка, закручена (загерметизована) торбинка з повітрям. Враховуючи, що тягнути у воді потопельника надзвичайно важко, одна рука рятувальника має надійно утримувати плавзасіб. Якщо є човен, то потрібно підняти людину на плавзасіб. Нетренованій людині підняти на поверхню тіло потопельника, доставити його на берег надзвичайно складно і важко з огляду на додаткову вагу тіла потерпілого, його можливої неадекватної поведінки. Людина, яка тоне, буде

намагатися скористатися будь-яким плаваючим на поверхні тілом, допустити хаотичні рухи, що становить небезпечну загрозу для рятувальника.

Мал. 14 Алгоритм дій під час надання допомоги при утопленні

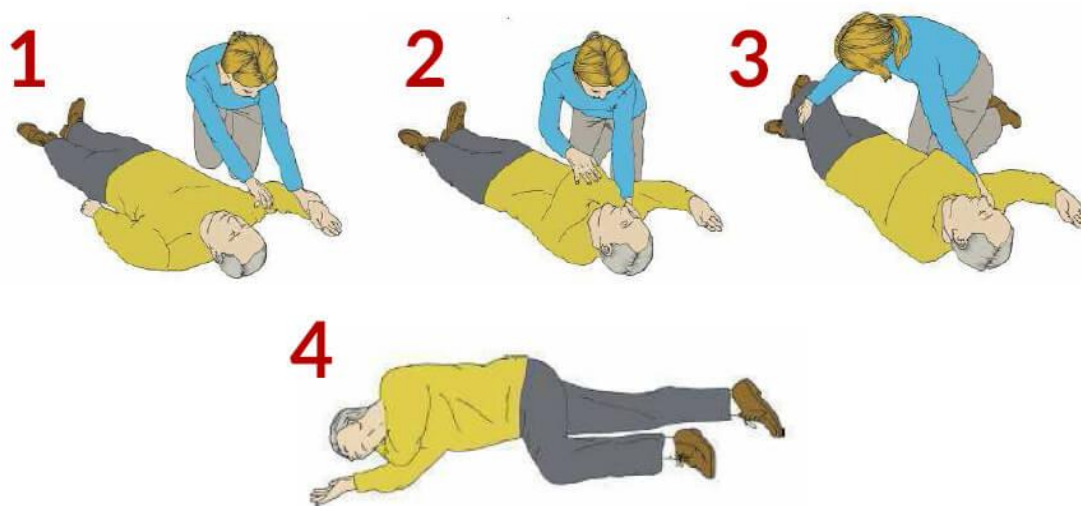
На березі слід очистити верхні дихальні шляхи і починати штучну вентиляцію легень постраждалого, попередньо забезпечивши прохідність дихальних шляхів. Якщо є підозра, що людина травмувалась у воді, закидати їй голову назад небезпечно — можливо, у неї травма хребта (пам'ятаємо «правило Б В» - вода/пірнання у воду). Ставитися до постраждалого треба так, ніби у нього ушкоджена шия і голова. Один рятувальник, відповідно, завжди має підтримувати голову і шию.

Потопельника кладуть на спину, для очищення верхніх дихальних шляхів його голову повертають набік і очищують ротову порожнину обгорнутими марлевою серветкою або носовою хусточкою другим і третім пальцями кисті. Видаляють сторонні тіла, які потрапили в рот (водорості, мул тощо). Відтягнувши кут рота донизу, дайте можливість воді витекти з рота. Ця процедура має тривати не довше 10 с. Перевірте, чи людина реагує на ваш голос або на больове подразнення. Якщо реагує, то поверніть її в стабільне положення на боці й контролюйте її дихання через кожні дві хвилини. Якщо не реагує, відновіть прохідність верхніх дихальних шляхів будь-яким методом і оцініть, чи людина

дихає. Якщо за 10 с неї менше 2 дихальних рухів — це ознака стану клінічної смерті. Перевірку дихання робимо за методикою «чую, бачу, відчуваю».

Викликати бригаду екстреної медичної допомоги, при наявності ще людей поблизу звернутися до них по допомогу. Таким чином тих, хто допомагає можемо залучити і для виклику бригади ЕМД, і в якості асистента при реанімаційних заходах (рятувальник-2 при СЛР), якщо у наявності декілька осіб, доцільніше кожному дати окремі завдання, таким чином допомога стає більш ефективною-в одному проміжку часу ініціюємо декілька процесів, направлених на ефективний порятунок. Із цього моменту необхідно якнайшвидше розпочати серцево-легеневу реанімацію (мал. 14), починаючи з 5-ти вдихів. Потім двоє рятувальників мають проводити натискання на грудну клітку і штучне дихання у співвідношенні 30 натискань/ два вдихання. Рятівник, який проводить компресії (натискання) грудної клітини, виснажується набагато швидше. Тому бажано міняти його кожні 2 хвилини, якщо, звісно, є така можливість (рятувальників більше одного).

Коли людина почне дихати, її потрібно перевернути в стабільне положення на боці.

Мал. 15 Алгоритм переведення в стабільне бічне положення

Коли постраждалий отямився, його обов'язково потрібно висушити і чимось накрити, бо він буде втрачати тепло під час очікування бригади ЕМД. Незважаючи на можливі заяви потерпілого, що з ним все добре і він може рухатися, розмовляти, в жодному випадку неможна відпускати додому без

обстеження у лікарні, з огляду на можливі ускладнення, з причин потрапляння води і мікроорганізмів в легені.

Питання для самоконтролю

1. *В чому полягає небезпека при купанні після вживання алкогольних напоїв, який вид утоплення частіше трапляється у таких випадках?*

2. *Чому при наближенні рятувальника до потопельника вкрай важлива наявність плавзасобів?*

3. *Чому при виконанні серцево-легеневої реанімації потопельників алгоритм рятувальних дій у частині співвідношення дихальних рухів та натискань на грудину співпадає із початком алгоритму порятунку новонароджених, та в обох випадках починається із 5-ти вдихів, на відміну від інших випадків, де СЛР ми починаємо з натискань на грудну клітину і аж потім 2 вдихи?*

4. *Якщо відомо, що потопельник при пірнанні у воду входив до води головою донизу, яку ймовірну травму, крім утоплення маємо підозрювати та яких обмежень мусимо притримуватися у таких випадках?*

РОЗДІЛ IV

ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА

1. Загальні правила безпеки при поводженні зі зброєю. Огляд і перевірка зброї. Зарядження, розрядження, носіння, перевезення зброї. Зберігання зброї і боєприпасів

Власники вогнепальної, холодної (арбалети), пневматичного, газової зброї та боєприпасів до них, зобов'язані зберігати їх в надійно закритих, міцних металевих ящиках, спеціально виготовлених для цих цілей з встановленими в них надійними замками, в розібраному (якщо це можливо), розрядженому стані зі спущеними курками. Зброя повинна зберігатися окремо від боєприпасів (капсулів, пороху). При перевезенні, перенесенні вогнепальна, пневматична, холодна (арбалети) зброя повинна бути у чохлі, в розібраному вигляді (якщо це можливо), виряджена, а спускові гачки повинні бути заблоковані запобіжником або замкнені курковими замками безпеки.

Кожен громадянин, який взяв в руки вогнепальну зброю, повинен пам'ятати, що це виріб з металу, що повністю позбавлений власної ініціативи. За будь-яким виробленим випадковим пострілом обов'язково стоїть конкретна людина, що натиснула на спусковий гачок.

Уникнути подібного роду подій можна при обов'язковому виконанні правил безпеки:

- користуватися будь-якою зброєю в будь-якому стані так, як ніби вона заряджена;
- ніколи не направляти зброю на те, що стрілець не збирається вразити;
- тримати вказівний палець поза спускової скоби до моменту спостереження мішені в прицілі зброї;
- бути впевненим у своїй мішені і в тому, що знаходиться за нею;
- при отриманні і кінцевій здачі, початку і завершенні тренування зі зброєю, її розбирання, технічне обслуговування і т.і., обов'язково перевірити, розрядити зброю, перерахувати боєприпаси;

- перед тим, як стрілець візьме в руки незнайому зброю, вивчити її будову і особливості поводження з нею;
- перед стрільбою перевірити канал ствола;
- остерігайтесь рикошетів. Ніколи не стріляти в плоску поверхню або в воду (вода відображає кулю при куті попадання в неї до 30 градусів);
- утримуючи в руках зброю, завжди бути зосередженим;
- ніколи не грати зі зброєю;
- не дозволяти будь-кому брати зброю без дозволу, особливо дітям.

Головна причина виникнення нещасних випадків при поводженні зі зброєю полягає в тому, що при постійному поводженні зі зброєю вона починає сприйматися як звичайний предмет побуту, значно притупляється відчуття небезпеки по відношенню до неї.

Вихід - перетворити дотримання заходів безпеки в безумовний стереотип поведінки, в автоматичну рухову навичку, навіть якщо дії стрілка з боку можуть здатися нелогічним або навіть смішним.

Категорично забороняється:

1. При поводженні зі зброєю без підстав направляти ствол у бік людей, транспорту, будинків та інших будівель і споруд. У разі необхідності зброя повинна бути направлена до землі або під кутом 45-60 градусів.
2. Залишати зброю де б це не було, а також передавати його іншим особам без належних на те підстав.
3. Користуватися без необхідності чужою зброєю або зброєю, навички поводження з якою відсутні.
4. Проводити чистку зброї бензином та іншими легкозаймистими матеріалами, палити під час чищення.
5. Без необхідності палець не повинен перебувати на спусковому гачку (спуску).
6. У всіх випадках, не пов'язаних зі стрільбою, запобіжник повинен знаходитися у включеному положенні.

7. Для попередження роздуття або розриву ствола під час стрільби, забороняється затикати або закривати чим-небудь канал ствола.

8. При користуванні патронами не допускати пошкоджень, берегти від ударів, вологи, забруднення і т.і .

Забороняється стріляти і перебувати з зарядженою зброєю ближче ніж за 200 м від населеного пункту. Під час заряджання зброя має бути направлена вгору або в землю. У разі подолання перешкод (канал, струмок) рушниця має бути розряджена, в розкритому стані

Забороняється: брати рушницю стволами до себе під час виходу з човна, машини або інших видів транспорту; стріляти на шум, на коливання гілок, чагарників очерету і в нечітко видиму ціль, проти сонця, нижче 3 м з дистанції 10 м.

При осічці не можна відкривати зброю раніше, ніж через 8-10 сек., оскільки порох, особливо димний, може спалахувати повільно, внаслідок чого відбудеться затяжний постріл, який при відкритій зброї може призвести до нещасного випадку.

Забороняється добивати дичину прикладом.

Не можна силою заганяти патрон в патронник, і якщо він не виходить зі ствола, краще вистрілити.

Для мисливських рушниць при спорядженні патронів не застосовуйте незнайомі суміші пороху, а також не змішуйте димний і бездимний порох. Капсуль в денці гільзи повинен бути запресований врівень з його поверхнею, а не виступати над ним, оскільки це може привести до несподіваного пострілу при закритті рушниці. Ні в якому разі не вставляйте капсуль, який випав, в заряджений патрон, спочатку повністю розрядіть його.

Перш ніж зарядити патрон кулею, необхідно заміряти її діаметр (без напрямних ребер), який повинен бути не менше ніж на 1 мм менше діаметра каналу ствола в дуловому звуженні. Категорично не можна стріляти сталевими кулями.

Перед використанням зброї необхідно протерти стволи від мастила, одночасно перевіряючи можливість знаходження в них сторонніх предметів (ганчірки, шматки гільзи, пижа і т.і.), що може призвести до роздуття або розриву стволів. Обов'язково перевірити стволи, якщо ви впали або упустили зброю, від попадання в них землі, снігу, каміння. Не можна стріляти в напрямку людей або домашніх тварин, навіть якщо відстань до них буде на ваш погляд значною. Треба знати і про те, що при стрільбі на нешироких водосховищах по воді шрот може зрикошетити і серйозно поранити того, хто сидить на протилежному боці або в човні. Дуже небезпечно стріляти і круглою кулею, яка сильно йде рикошетом, вдаряючись в тверді предмети (камінь, мерзлу землю, лід і т.і.). Ось чому застосування цих куль на колективному полюванні заборонено. Забороняється стріляти з двох стволів одночасно.

Відразу ж після закінчення полювання, стрільб, зброя розряджається. Так само роблять і під час привалу.

Забороняється користуватися зброєю в стані алкогольного або наркотичного сп'яніння.

Питання для самоконтролю

- 1. Загальні правила полювання?*
- 2. Правила пересування зі зброєю на транспортних засобах?*
- 3. Правила пересування зі зброєю під час полювання?*
- 4. Правила поводження з неспрацьованими боєприпасами?*
- 5. Що заборонено при поводженні з вогнепальною зброєю?*

Огляд зброї та спеціальних пристроїв. Характеристики сучасних зразків зброї та спеціальних пристроїв.

1. Загальні характеристики зброї та спеціальних пристроїв

На сучасному етапі розвитку озброєння та відповідно до особливостей його виготовлення мисливську зброю можна класифікувати таким чином:

- 1) вогнепальна довгоствольна гладко ствольна мисливська зброя;
- 2) вогнепальна довгоствольна нарізна мисливська зброя;
- 3) вогнепальна довгоствольна комбінована мисливська зброя;
- 4) пневматична зброя з кінетичною енергією кулі понад 7,5 Дж;
- 5) холодна клинкова та метальна мисливська зброя.

Вогнепальна мисливська зброя додатково класифікується:

- 1) за кількістю стволів:
 - одноствольна;
 - двоствольна;
- 2) за кількістю боєприпасів:
 - однозарядна;
 - багатозарядна зброя;
- 3) за способом заряджання:
 - казенний спосіб заряджання;
 - невід'ємний магазин (вбудований або трубчатий);
 - від'ємний магазин;
- 4) за принципом роботи автоматики:
 - ручного перезаряджання (рухома цівка, скоба «Генрі», повздовжно-ковзаючий затвор);
 - автоматичного перезаряджання (інерційні; з використанням енергії порохових газів).

2. Калібр вогнепальної зброї

Вивчаючи літературу про зброю, ви неодмінно будете зустрічати такі поняття, як «легка двадцятка» (двостволька 20-го калібру), «кольт 45-го калібру», «трилінійна гвинтівка», «дев'яти міліметровий мисливський карабін».

Щоб у всьому цьому розібратися, почнемо з основ вогневої підготовки.

Калібр – це відстань між протилежними полями, іншими словами - діаметр каналу ствола, виражений в різних вимірах. Калібри гладкоствольних рушниць від 4 до 32-го досі, дотримуючись традиції, позначають по числу круглих каліберних (рівних калібру ствола) куль, що відливаються з одного англійського торгового фунта свинцю, рівного 453,6 м. Саме торгового, бо в англосаксонській системі заходів є й інший фунт - аптекарський (373,2 г). Якщо з фунта свинцю вийде 12 каліберних куль значить, рушниця буде 12-го калібру, якщо 20 - 20-го калібру і т.і. Чим більше число, що означає калібр, тим менше діаметр каналу ствола (калібр).

Так як стінки металевої гільзи тонше, ніж паперової (пластмасової), то канали стволів, виготовлених під металеву гільзу, мають більший діаметр, ніж канали стволів, виготовлених під паперову (пластмасову) гільзу. Нині майже всі рушниці випускають під паперову (пластмасову) гільзу.

Калібр великокаліберних штуцерів під димний порох позначався так само, як і гладкоствольних рушниць: були штуцера 12, 16, 29-го і інших калібрів. Калібри у нарізної зброї позначалися також в лініях, а тепер вказуються або в мм (5,6; 7,62; 11,43), або в частках дюйма.

Перш за все слід запам'ятати такі дані: 1 дюйм - 10 лініях = 100 точкам; 1 дюйм - 25,4 мм; 1 лінія = 2,54 мм; 1 точка = 0,254 мм; 1/10 частина точки = 0,0254 мм. Виходячи з цього, ми легко можемо розібратися в будь-якій системі позначення калібрів і переводити позначення калібрів з однієї системи в іншу. Наприклад, трилінійна гвинтівка системи Мосіна має калібр $3 \times 2,54 = 7,62$ мм. Так як в США калібри виражені в сотих частках дюйма (інакше кажучи, в точках), то калібр 30 треба помножити на 0,254, а англійський калібр 300 на 0,0254, тому що в Великобританії калібри позначаються не в сотих, а в тисячних частках дюйма

(тобто в десятих частинах точки). В такому випадку отримуємо: $30 \times 0,254 = 7,62$ мм; $300 \times 0,0254 = 7,62$ мм.

Отже, калібр 3 лінії, калібр 30, калібр 300, калібр 7,62 мм рівні між собою, але виражені по-різному. Точно так же легко переконатися в тому, що калібри 2,2; 22; 220 рівні 5,6 мм, тобто калібр широко поширеного у всьому світі малокаліберної зброї.

У нарізної зброї діаметр каналу заміряють або по нарізу, або по полях. Тому один і той же калібр може позначатися по-різному, що іноді призводить до плутанини. Так, калібр гвинтівки 5,6 мм іноді позначається як 5,45 мм. У першому випадку калібр вимірюється по нарізу, у другому - по полях.

В країнах пострадянського простору випускають гладкоствольну зброю п'яти калібрів - 12, 16, 20, 28 і 32-го. Згідно зі стандартами передбачений і 10 калібр, але такі рушниці не виготовляють. Дуже давно не виготовляють і рушниці 8-го калібру, а в кінці 1940-х років зі стандартів був виключений 24-й калібр і з часом виробництво руниць цього калібру припинилося. У міжнародній системі калібрів руниць цей калібр залишився.

В країнах СНД виготовляють рушниці зі стволами наступних розмірів: 12-й калібр - 18,2-18,7 мм; 16-й - 17-17,25 мм; 20-й - 15,7-15,95 мм; 28-й - 14-14,25 мм; 32-й - 12,5-12,75 мм.

Стволи руниць калібрів від 12 до 28-го включно виготовляють під паперову гільзу, а 32-го - під металеву.

Тульський збройовий завод виготовляв зброю 12-го калібру з діаметрами каналів стволів 18,5-18,7 мм, а Механічний завод в Іжевську - 18,2-18,25 мм. Вінницький завод «Форт», окрім виготовлення нарізної зброї для відомчих підрозділів України, відомий гладкоствольною рушницею Форт-500 12-го калібру з діаметром ствола 18,3 мм. Радимо запам'ятати: при домашньому спорядженні патрона це дуже важливо брати до уваги.

3. Огляд нової рушниці

Огляд нової рушниці зводиться до вибору з декількох відібраних такої, у якої найменше фабричних дефектів. Перед придбанням вживаної рушниці перш за все слід з'ясувати причини, що спонукали власника продати рушницю (іноді це можуть бути надмірно купчастий бій, відсутність прикладності і т.і.), потім слід виявити всі дефекти, які з'явилися в процесі експлуатації рушниці. Якщо рушниця перед продажем не реставрується, то виявити дефекти дуже легко.

Починати огляд рушниці слід зі ствола. Спочатку перевіряють правильність її зовнішньої обпиловки, для чого ствол відокремлюється від ложі. Кожен ствол направляють по черзі дульною частиною до світла і переглядають його зовнішню поверхню з боку казенного обріза, поміщаючи стволи під невеликим кутом і повертаючи навколо осі. Добре оброблена поверхня стволів виглядає рівно, не хвилястою, без вм'ятин або роздутостей. Якщо помітна сильна хвилястість (вайлуватість) і тим більше якщо поверхня ствола де-небудь сильно увігнута всередину, то потрібно перевірити, чи не погнутий чи ствол. Якщо прогину немає, то в поміченому місці можливий вихват металу. Від такої рушниці краще відмовитися.

Оглядаючи канал ствола з казенної частини, необхідно звернути увагу на зміщені чи патронники по відношенню до осі каналів стволів з боку, вгору або вниз.

Гільза повинна входити в патронник вільно, але не бовтатися в ньому. Головка гільзи не повинна входити глибше ніж на 0,25 мм нижче казенного обріза ствола в обох патронниках одночасно (заміряють глибиноміром штангенциркуля). При великому зазорі будуть осічки, так як в сучасних гільзах допускається поглиблення капсуля проти дна гільзи на 0,25 мм.

4. Перевірка прямолінійності ствольних каналів

Рушничний ствол повинен бути прямим по всій довжині. Це визначають по концентричності «тіньових» кілець. Якщо насухо протертий ствол направити на кордон темного або світлого фону вікна, то в каналі буде видно ряд тіньових

концентричних кілець - відображень дульного зрізу. Ці кільця повинні бути правильними, розташовані строго концентрично, тобто одне всередині іншого.

Рівномірний зближення кілець з одного боку і розбіжність з протилежного вказує на викривлення ствола. Там, де вони розходяться, стовбур вигнутий, а де зближуються, - увігнутий.

5. Перевірка щільності підгонки стволів

Для перевірки щільності пригонки стволів до колодки слід протерти гаки та колодки стволів, видалити мастило з колодки і деталей затвора, вкласти стволи в колодку. Чи не надягаючи цівки, беруть рушницю за шийку ложа правою рукою і віджимають до відмови ключ затвора. Лівою рукою охоплюють стволи на стику з колодкою і, впершись рушницю ложею в праве стегно, трясуть його в поперечному напрямку. При недостатньо ретельній підгонці стволів відчувається їх люфт.

6. Огляд ударного механізму

Оглядаючи ударний механізм куркової рушниці, перевіряють наявність зазорів між курками й замковими дошками. Зазор повинен бути однаковим в обох курках, рівним вгорі і внизу як при зведених, так і при спущених курках. В хорошому ударному механізмі бойові пружини працюють плавно, звук при зведенні курків чіткий, однаковий в обох курках. При натисканні на спицю ззаду курок не зривати з бойового взводу, а на запобіжному взводі стоїть міцно і при натисканні на гачок головою не торкається бойка. Найменший люфт курків на квадратах бойки повинні бути такої довжини, щоб, перебуваючи в крайньому задньому положенні, не виступали над поверхнею щитка колодки. При опусканні курка на бойок, останній повинен виступати з колодки не більше ніж на 1,5 мм. Кінець бойка повинен бути не гострим, а заокругленим. У безкуркових рушницях одночасним має бути зведення курків і ежекторів в обох стволах.

7. Огляд ложі

При огляді ложі зверніть увагу, щоб врізка металевих частин в дерево була ретельною і акуратною, без зазорів. У ложі неприпустимі тріщини, шари дерева повинні йти паралельно верхньої лінії шийки, тобто бути поздовжніми, а не поперечними.

8. Основні правила догляду за рушницею

Головний ворог рушниці - іржа, що з'являється на сталі під впливом вологи. Повітря завжди вологе; воно проникає в усі отвори механізму, а разом з ним і волога, яка сприяє появі іржі. Іржа є окисленням металом, а її видалення означає видалення частини металу.

Другим ворогом зброї є пил і пісок. Потрапляючи на поверхні, що труться в рушниці, пил і піщинки дряпають її, прискорюючи зношення затвора. Канали стволів і механічні частини вичищеної рушниці слід злегка змастити нейтральним маслом. Колодку з ложею, стволи із цівкою укласти в м'які фланелеві чохла і зберігати рушницю в металевому, який закривається на замок, ящику. Прибираючи рушницю, потрібно переконатися, чи спущені його курки і ежектори. Механізм замків необхідно тримати завжди змащеним.

Для тривалого зберігання добре вичищену рушницю потрібно змастити гарматним салом або чистим жовтим (не білим) вазеліном. Змащуючи колодку і затвор, треба стежити щоб не зачепити дерев'яні частини - ложу, так як від просочування мінеральними мастилами дерево робиться крихким, легко кришиться навіть під невеликим тиском.

Ложу доцільно просочити рослинним маслом - чистим лляним або соняшниковим.

Перед виходом на полювання, незалежно від погоди, рушницю протерти ганчіркою, змащеною вазеліном або гарматним салом, в отвір для бойків пустити по 1-2 краплі мастила, а щиток колодки і подушку злегка змастити вазеліном або гарматним салом. Перед стрільбою стволи всередині протерти чистою ганчіркою, інакше бій рушниці погіршиться. У сиру погоду, щоб уберегти металеві частини

рушниці від дії вологи, корисно застосувати восковим мастилом. Після стрільби, особливо бездимним порохом, рушницю треба вичистити, щоб уникнути появи іржі.

Канали рушничних стволів сильно піддаються агресивному впливу свинцевого шроту. Щоб гази, які виділяються, не викликали під свинцем іржі, при чищенні рушниці освинцовку слід видалити.

Для чищення рушниць рекомендується використовувати наявні в продажу в спеціалізованих крамницях чи відділах лужні рідини та рушничне мастило («Ballistol», «VeryLube» виробництва тм«Хадо», «Forrest», і ін.). Однак при їх відсутності можна застосовувати зелене мило або зневоднений газ, а для змащення – вазелін, гарматне сало, яке треба розбавити зневоднених газом, а також використовувати рідке трансформаторне (веретенне) масло.

Якщо стріляли димним порохом, то на привалі займатися чищенням не обов'язково, його можна відкласти до повернення на пункт зупинки або (якщо полювання тривало один день) додому.

Сильно засвинцовані стволи чистять металевою щіткою, яка не туго входить в ствол, змастивши її лужним розчином або чистим скипидаром. Якісні щітки виготовляють з латунного або м'якого сталевого дроту. Після цього ствол протирають туго намотаним і рясно змоченим скипидаром куском тканини (або ганчіркою) до тих пір, поки воно не буде виходити зі ствола чистої. Стволи краще чистити на руках або столі, під них обов'язково слід підкласти м'яку прокладку.

Після стрільби бездимним порохом стволи треба чистити по можливості без зволікання і ретельно, тобто на першому ж привалі.

Після видалення нагару стволи рекомендується протерти насухо, змастити зеленим або простим милом і залишити їх на 20 хвилин, потім видалити мило і очистити стволи зневоднених газом або маслом. Лише після цього їх можна залишити до наступного дня, коли, незалежно від полювання, треба вичистити їх вдруге, але вже без мила.

9. Способи стрільби

Розрізняють три способи стрільби з мисливської рушниці: стрільба навскидку, стрільба з повідця, стрільба з нерухомою рушницею.

Стрільба на вскидку найбільш досконала. Мисливець стріляє якби не цілячись (механічне прицілювання), одночасно з дотиком приклада до плеча. Така стрільба найбільш швидка, однак точність її поступається стрільбі з прицілюванням. Тому молодому мисливцеві стріляти на вскидку слід лише в тих випадках, коли дичина з'являється в поле його зору на лічені секунди, наприклад на полюванні в густих заростях. Для цього способу стрільби, рушниця має бути особливо прикладистою.

Стрільба з повідка. Заздалегідь приготувавшись до пострілу до наближення мети, мисливець бере потрібне випередження на шляху руху мети і не припиняє вести рушницю (повертає її). Тільки після цього він стріляє.

Стрільба з нерухомою рушницею менш досконала. В цьому випадку мисливець, навівши рушницю в передбачувану точку зустрічі шроту з дичиною, чекає, поки мета наблизиться до обраної точки на потрібну відстань, після чого стріляє.

10. Дистанція стрільби

Щоб птах або звір були биті «чисто», в їх тушку має потрапити 4-5 дробинки відповідної величини (номери), причому швидкість цих дробинок в момент зустрічі з ціллю (різкість бою) повинна забезпечити проникнення їх досить глибоко в тіло тварини. Щоб «чисто» вбити дичину, необхідна швидкість дробинок при ударі їх в ціль близько 230 м/сек, щоб поранити - 190-200 м/сек, а при швидкості менше 150 м/сек забійність сходить нанівець.

Сучасні суміші пороху (наприклад «Сокіл») надають шроту початкову швидкість приблизно 375 м/сек. Після виходу зі ствола, зустрічаючи сильний опір повітря, шрот швидко втрачає швидкість (див. таблицю).

11. Швидкість польоту шроту

Дистанція, м	№ шроту					Картеч 6 мм
	9	7	5	3	1	
0	375	375	375	375	375	375
5	337	344	348	352	354	358
10	293	306	315	321	326	338
15	259	275	288	297	304	322
20	231	251	266	277	285	308
25	209	230	246	258	268	296
30	187	210	230	245	256	283
35	170	194	213	228	240	272
40	154	178	199	215	228	264

З таблиці видно, що для стрільби шротом найбільш поширених номерів граничної дистанцією ефективного рушничного вогню буде 40 м, а для більш дрібного дробу - 20-30 м. Кучність шроту на відстані більше 40 м не гарантує поразку цілі. На великих відстанях кучність і різкість шроту вже настільки малі, що на кожному випадково вбиту птицю чи звіра доведеться багато поранених і підранків.

12. Номери шроту та їх застосування на полюванні

Об'єкт полювання	Квітень – травень	Серпень - вересень	Жовтень - листопад
Бекас, дупель, перепел, дрібні кулики	-	8-10	7-9
Вальдшнеп	7-8	8-9	6-7
Чирки	5-6	6-7	5-6
Рябчик	-	6-7	5-6
Крижень, нирки	4-5	5-6	3-4
Тетерів	3-5	5-6	3-5
Глухар	2-0	1-0	1-0
Гуси	-	-	1-2/2
Заєць	-	-	2-3
Лисиця	-	-	2-0
Рись, косуля	-	-	3/0-4/0
Вовк	-	-	6/0

Питання для самоконтролю

1. Що таке калібр зброї?
2. Які відмінності в калібрах гладко ствольної та нарізної зброї?
3. на що необхідно звернути увагу про купівлі мисливської гладко ствольної зброї?
4. В яких випадках оглядають і чистять зброю?
5. Що використовують під час чищення та змащення зброї?
6. Від чого залежить кучність бою зброї?
7. Які основні способи стрільби з мисливської зброї?
8. Яка найбільш ефективна відстань для стрільби під час полювання?

Одноствольна багатозарядна мисливська рушниця ІЖ-81

ІЖ-81 відноситься до одноствольної гладкоствольної зброї.

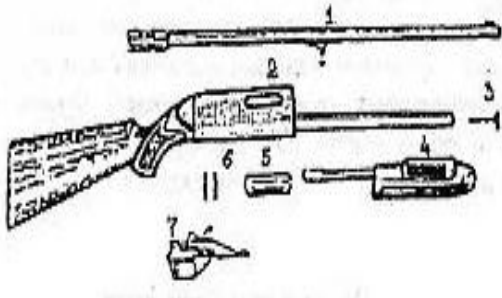

*Рушкя ІЖ-81 «Ягуар»,
ІЖ-81 «Фокстер`ер» и ІЖ-81К*

*Рушниця ІЖ-81 «Ягуар»,
ІЖ-81 «Фокстер`ер»,
ІЖ-81К (зверху вниз)*

Мисливська гладкоствольна рушниця ІЖ-81 складається з наступних основних частин і механізмів:

- ствол з муфтою (1);
- коробки з прикладом і трубкою магазину (2);
- гайки ствола (3);
- цівки з тягою (4);
- затвори з кліпом і повзуном (5);
- вісі ударно-спускового механізму (6);
- ударно-спускового механізму з лотком подачі патрона (7).

Порядок заряджання ІЖ-81

- 1. Необхідно переконатися, що канал ствола чистий і в ньому немає сторонніх предметів.*
- 2. Закрити ударний механізм і, поставивши рушницю на запобіжник, перевернути її.*
- 3. Вставити в магазин патрон, втопивши подавач натисканням патрона. Цю ж операцію проробити з усіма патронами до заповнення магазину.*

Порядок розряджання ІЖ-81

- 1. Втопити роз'єднуючий пристрій, і утримуючи його в цьому положенні, відвести ложе рушниці назад до відмови й викинути патрон з патронника, після чого відпустити роз'єднувач.*
- 2. Візуально оглянувши патронник і магазин, та переконавшись у відсутності там патронів, опустити зброю.*

Неповне розбирання та збирання ІЖ-81

- 1. Відкрутити гайку ствола, цівку перемістити назад на половину довжини ходу і відокремити ствол від ствольної коробки.*
- 2. Обережно рухаючи вперед цівку, дістати затвор з повзуном і зняти цівку з направляючої трубки.*
- 3. Виштовхувачем гайки ствола вибити вісі, які утримують основу ударно-спускового механізму, та вилучити ударно-спусковий механізм.*

Збирання рушниці проводиться в зворотній послідовності. Перед неповним розбиранням необхідно переконатися, що рушниця не заряджена, після чого приступити до розбирання.

Гладкоствольний самозарядний карабін «Сайга»

Серед охоронних структур великою популярністю користуються гладкоствольні самозарядні карабіни моделі «Сайга».

До них відносяться: «Сайга - 410» (410С, 410К), (а також «Сайга - 20», 2С і 20К)

Сімейство карабінів «Сайга» розроблено на основі автомата Калашникова і включає в себе базову модель з невідокремлюємим прикладом мисливського типу і з шийкою пістолетного типу, а також зі складним прикладом і невід'ємною пістолетною рукояткою.

Технічні характеристики карабінів

«Сайга», «Сайга-20», «Сайга-20С», «Сайга-20К»

Калібр, мм	20 (15,7)	20(15,7)	20 (1 5,7)
Довжина карабіна, мм	1135	1050	910
Довжина ствола, мм	570	570	480
Довжина зі складеним прикладом, мм	810	670	
Вага без магазину, кг	3,2	3,2	3,1
Ємність магазину, шт	5(2)	5(2)	5
Чекове звуження, мм	0,9	0,9	0,9
Оптимальна дальність стрільби, м			
– шротом	35-70	35-70	35-70
– кулею	50-100	50-100	50-100

	«Сайга-410»	«Сайга-410С»	«Сайга-410К»
Калібр, мм	10,4	10,4	10,4
Вага карабіна з магазином, кг	3,4	3,4	3,4
Загальна довжина, мм	1110	1080	840
Довжина зі складеним прикладом, мм	-	835	600
Довжина з руків'ям , мм	895	835	
Довжина ствола, мм	518	570	330
Ємність магазину, шт.	4	4	4
Оптимальна дальність стрільби, м			
- шротом	25-35	25-35	25-35
-кулею	100	100	100

Карабін системи «Сайга» складається з наступних основних частин і механізмів:

- 1 – ствола зі ствольною коробкою та прикладом (1);*
- 2 - затворної рами з затвором (2);*
- 3 - газового поршня (3);*
- 4 – зворотнього механізму (4);*
- 5 - ударно-спускового механізму (5);*
- 6 – цівки (6);*
- 7 - магазину (7);*
- 8 - відкритого прицільного пристрою (8).*

Порядок заряджання карабіна

- 1. Натиснувши на засувку магазину, рухом вниз і вперед відокремити магазин від карабіна.*
 - 2. Спорядити магазин патронами і приєднати його до карабіна.*
 - 3. Вимкнути запобіжник.*
 - 4. Відвести рухливі частини карабіну назад до упору і різко відпустити їх.*
- Карабін заряджений і готовий до пострілу.

Порядок розрядження карабіна.

- 1. Включити запобіжник.*
- 2. Відокремити магазин.*
- 3. Вимкнути запобіжник.*
- 4. Відвести рухливі частини назад і витягти патрон з патронника.*
- 5. Дослати рухливі частини в переднє положення.*
- 6. Натиснути на спусковий гачок.*
- 7. Включити запобіжник.*
- 8. Звільнити магазин від патронів.*

Неповне розбирання та збирання проводиться для огляду карабіна, його чищення й змащення після стрілянини.

1. Переконавшись, що карабін не заряджений, відокремити магазин, вимкнути запобіжник і, відвівши рухливі частини за рукоятку рами назад, оглянути патронник.

Переконавшись у відсутності патрона в патроннику, дослати рухливі частини в переднє положення.

2. Тримуючись правою рукою за задню частину кришки і втопивши виступ поворотного механізму, відтягнути кришку вгору і рухом назад відокремити кришку ствольної коробки і поворотний механізм.

3. Відвести затворну раму назад до відмови, рухом вгору вийняти її разом із затвором з направляючих ствольної коробки.

4. Утримуючи затвор з рамою в лівій руці, повернути затвор за голівку проти годинникової стрілки до моменту, коли ромб затвора вийде із зачеплення з фігурним пазом рами, після чого витягти затвор з каналу рами.

5. Втопивши виколоткою підпружинений гніток, вивернути і відокремити кришку газової камери за допомогою викрутки проти годинникової стрілки.

6. Витягти поршень.

7. Цівка знімається тільки в разі крайньої необхідності для чистки та ремонту. Для цього відгвинчують гвинт антабки і зрушують цівку вперед.

Збирання карабіна проводиться в зворотній послідовності.

Боєприпаси до вогнепальної зброї.

Для службової нарізної короткоствольної зброї використовуються патрони: «Курц» калібру 9x17; 12,5x35; 12/70 ТК 051, ТК 052 і ТК 053 з гумовою кулею, картечню або пластмасовим шротом.

9-мм патрон, який використовується в пістолеті ІЖ-71, складається з гільзи, капсуля, порохового заряду і кулі.

Гільза патрона ІЖ-71 коротше гільзи патрона ПМ, куля виконана з м'якого металу.

Патрон ПМ

Патрони для гладкоствольної зброї в залежності від заряду підрозділяються на дробові, картечних і кульові.

Основні частини патрону: гільза; пластмасовий контейнер з шротом або дробовий заряд без контейнера; набір пижів; пороховий заряд, капсуль.

При пострілі бойок курка розбиває капсуль, пороховий заряд запалюється, що утворюється при швидкому згоранні пороху газу викидають пижі і снаряд з каналу ствола. Гільза може бути паперовою, пластмасовою або металеву:

- 1 - опресовування «зірочкою»,
- 2 - контейнер (концентратор),
- 3 - дріб, патрон,
- 4,6,11,12 - пижі і прокладки,
- 5 - пластмасовий корпус гільзи,
- 7 - пороховий заряд,
- 8 - підстава гільзи,
- 9 - капсуль,
- 10 - запальний отвір.

Тактико-технічні характеристики вогнепальної зброї

Відповідно до Наказу МВС України від 21 серпня 1998 року №622 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів» вогнепальною зброєю – є зброя, яка призначена для ураження цілей снарядами, що одержують спрямований рух у стволі (за допомогою сили тиску газів, які утворюються в результаті згоряння металевих зарядів) та мають достатню кінетичну енергію для ураження цілі, що знаходиться на визначеній відстані.

Бойова вогнепальна зброя - вогнепальна зброя, призначена для ураження людини та (або) техніки. Бойовою зброєю, до якої належить пістолет Макарова, озброєні лише державні воєнізовані організації.

Службова зброя використовується юридичними особами з особливими статутними завданнями, тобто підприємствами та організаціями, на які законодавством України покладені функції, пов'язані з використанням і застосуванням службової зброї. До службової зброї відноситься вогнепальна гладкоствольна та нарізна короткоствольна зброя вітчизняного виробництва з дульною енергією не більше 300 Дж., а також вогнепальна гладкоствольна довгоствольна зброя. Службова зброя повинна виключає ведення вогню чергами, нарізна службова зброя повинна мати відмінності від бойової ручної стрілецької зброї за типами та розмірами патрона, а від цивільної - по слідоутворенням на кулі і гільзі.

До групи службової вогнепальної зброї відносяться пістолети – «Перемога», револьвер - ДОГ-1, Р-92 С і боєприпаси до них.

Службовий пістолет «Перемога»

Пістолет «Перемога» сконструйований під 9-мм «короткий» патрон Браунінга і виготовлявся в двох варіантах: з магазином на 8 патронів і з магазином на 10 патронів.

Тактико-технічні характеристики

Калібр пістолета - 9 мм.

Початкова швидкість кулі - 280 м/сек.

Застосовуваний патрон «Курц» - 9x17К.

Місткість магазину - 8-10 патронів.

Габаритні розміри - 161x127x30 мм.

Довжина ствола - 93,5 мм.

Загальний вигляд пістолета "Перемога"

Пістолет "Перемога" складається з наступних частин і механізмів

- рамки зі стволом і спусковий скобою;
- затвора з ударником, викидачем і запобіжником;
- зворотної пружини;
- ударно-спускового механізму;
- рукоятки з гвинтом;
- затримки затвора;
- магазину.

Призначення і пристрій частин і механізмів пістолета «Перемога»

1. Рамка зі стволом та спусковою скобою

- **ствол:** служить для напрямку польоту кулі і має канал з чотирма нарізами всередині ствола. На ствол надягається зворотна пружина;
- **рамка:** служить для з'єднання всіх частин пістолета;
- **підстава рукоятки:** служить для кріплення рукоятки, бойової пружини і розміщення магазину;
- **спускова скоба:** оберігає хвіст спускового гачка від випадкового натискання.

2. Затвор з ударником, викидачем і запобіжником

- **ударник:** служить для розбивання капсуля патрона;
- **викидач:** утримує гільзу патрона в чашці затвора до зустрічі з відбивачем;
- **запобіжник:** служить для забезпечення безпеки при поводженні з пістолетом.

3. Поворотна пружина - служить для повернення затвора в переднє положення після пострілу.

4. Ударно-спусковий механізм - складається з курка, шептала із пружиною, спускової тяги з важелем взводу, спускового гачка, бойової пружини і засувки бойової пружини;

5. Рукоятка з гвинтом - прикриває бічні вікна і задню стінку основи рукоятки й служить для зручності втримання пістолета в руці.

6. Затримка затвора - утримує затвор у задньому положенні після вичерпання всіх набоїв з магазину;

7. Магазин - служить для утримування 8-ми патронів. Він складається з корпусу, подавача, пружини подавача й кришки.

Неповне розбирання та збирання пістолета "Перемога":

1. Вам потрібно буде вийняти магазин з основи рукоятки і зняти пістолет із запобіжника.

2. Відтягти затвор і перевірити, немає в патроннику патрона.

3. Відтягти спускову скобу вниз - в сторону.

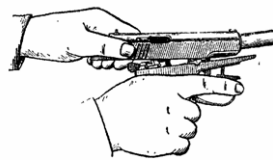
4. Відокремити затвор від рамки і зняти зі ствола зворотню пружину.

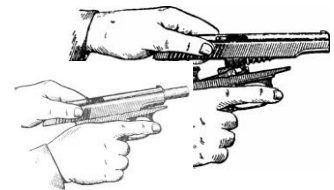
1.

2.

3.

4.

Збирання пістолета проводиться в зворотній послідовності.

РЕВОЛЬВЕР УНІВЕРСАЛЬНИЙ «SAFARI 820 G»

Для відстрілу боєприпасів не смертельної дії

Загальна довжина - 176 мм;

Висота - 116 мм;

Товщина 37 мм;

Довжина ствола - 51 мм;

Довжина патронника - 17,5 мм;

Діаметр патронника - 9,55 мм;

Канал ствола гладкий;

Діаметр каналу ствола - 9 мм;

Калібр - 9 мм В Терен-3Р '

(Або "ПНД-9Р", "АЛ-9р");

Ємність барабана - 6 патронів;

Вага без патронів - 670 г;

Вага спорядженого револьверу – 700 г

ПІСТОЛЕТ «ПМР»

Для відстрілу боєприпасів не смертельної дії

Вага (без патронів)- 625 г;

Калібр – 9 мм;

Тип патрона - «Терен-3 Ф»;

Ємність магазину - 7 патронів;

Маса без патронів - 625 г;

Довжина ствола - 93 мм;

Висота - 127 мм;

Довжина патронника - 23 мм

Виробник: СП «Іж Мисливська Зброя»

ПІСТОЛЕТ «АЕ- 790 G1»
Для відстрілу боєприпасів не смертної дії

Калібр - 9 мм;
Тип патрона - ПНД-9Г;
Ємність магазину - 5 патронів;
Маса (без патронів) - 520 г;
Загальна довжина - 160 (168) мм;
Висота - 115 мм;
Довжина ствола - 84 мм;
канал ствола гладкий.

РЕВОЛЬВЕР УНІВЕРСАЛЬНИЙ «ГАЛЧЕНЯ»

Для відстрілу боєприпасів не смертної дії

Патрони - 9 мм с резиновою кулею «Терен-3 Г», ПНД-9Г, газові та шумові;
Ємність барабана - 5 патронів;
Маса (без патронів) - 500 г;
Ефективна дистанція - 3,5-7м;
Загальна довжина - 160 мм;
Висота - 112,5 мм;
Канал ствола гладкий;
Довжина патронника - 21,5 мм.

ПІСТОЛЕТ «Форт-6Р»

Для відстрілу боєприпасів не смертельної дії

Загальна довжина - 145 мм;
Висота - 110 мм;
Довжина ствола - 75 мм
Довжина патронника - 23 мм;
Діаметр патронника - 9,5 мм;
Канал ствола гладкий;
Діаметр каналу ствола - 6,5;
Калібр - 9 мм РА;
Ємність магазину - 6 патронів,
Вага без патронів - 410 г

РЕВОЛЬВЕР УНІВЕРСАЛЬНИЙ «Корнет-С»

Загальна довжина - 175 мм;
Висота - 120 мм;
Ширина – 38,5 мм;
Довжина ствола - 70 мм;
Канал ствола гладкий;
Калібр - 9 мм АЛ-9Р;
Ємність барабана - 6 патронів;
Вага без патронів - 680 г
Ефективна дистанція – 3,5 -7 м

Револьвер «КОРНЕТ-С» після неповного розбирання

**РЕВОЛЬВЕР УНІВЕРСАЛЬНИЙ
«ЛЕДІ-КОРНЕТ»**

Загальна довжина - 155 мм;
Висота - 100 мм;
Ширина – 35 мм;
Довжина ствола - 60 мм;
Канал ствола гладкий;
Калібр - 9 мм «Оса», АЛ-9Р;
Ємність барабана - 5 патронів;
Вага без патронів-не більше 250 г

ПАТРОНИ з еластичною кулею для пістолетів і револьверів

ПАТРОН «ОСА»

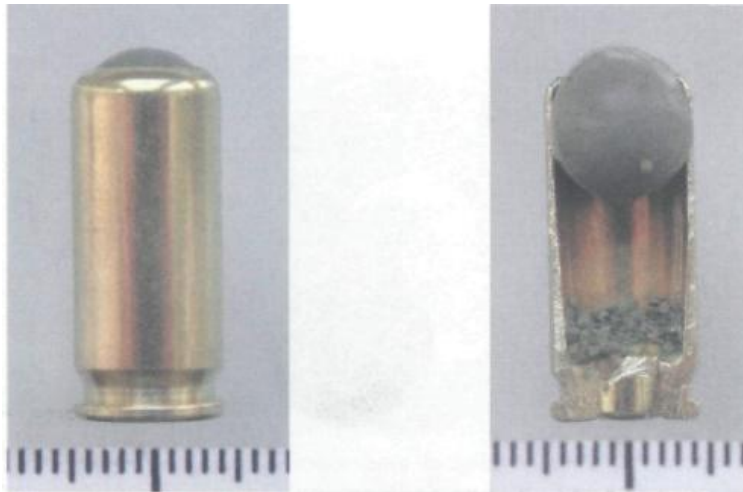

Патрон «ОСА» призначений для придушення агресивності нападаючого шляхом больової дії за рахунок кінетичної енергії еластичною кулі, а також для проведення тренувальних занять і відпрацювання навичок поведіння зі зброєю.

Патрон розроблений для стрільби з універсального револьвера «КОРНЕТ-С» з продовженими патронниками (Камори барабана). Він також є штатним для окремих модифікацій револьвера «РИНГ» мод. РКС-5.

Патрон складається з гільзи з капсулем, порохового заряду, пижа і кулі. Снаряд і гільза з'єднані в патрон шляхом завальцовки дульця гільзи.

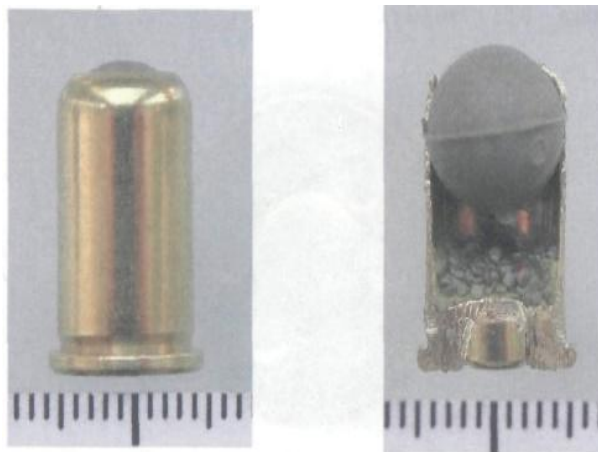
ПАТРОН «ПНД-9Г»

Патрон розроблений для стрільби з пістолетів «ГАРАНТ С27» і «АЕ 790 G».

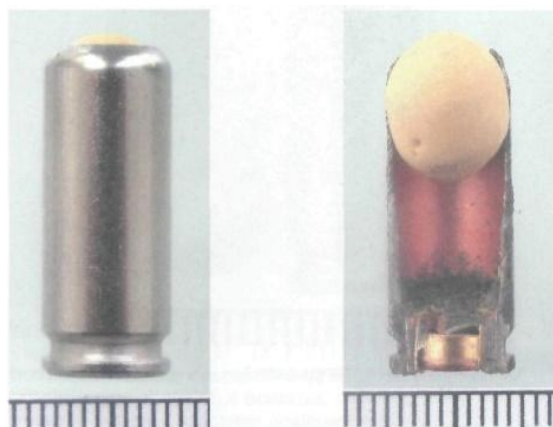
Він також є штатним для пістолетів «ПМР», «ПСМ-Р», «АЕ-790G-1», «ВІЙ», «ПЕРЕМОГА», «ЕРМА-55Г», «ЕРМА-38Г», «ЕРМА-459Г», «ЕРМА-490Г», «ФОРТ-12Г», «ФОРТ-17Г», «ФОРТ-6Г» а також окремих модифікацій револьверів «комбриг», «СКАТ-1М» і «СКАТ-1РК».

ПАТРОН «ПНД-9Р»

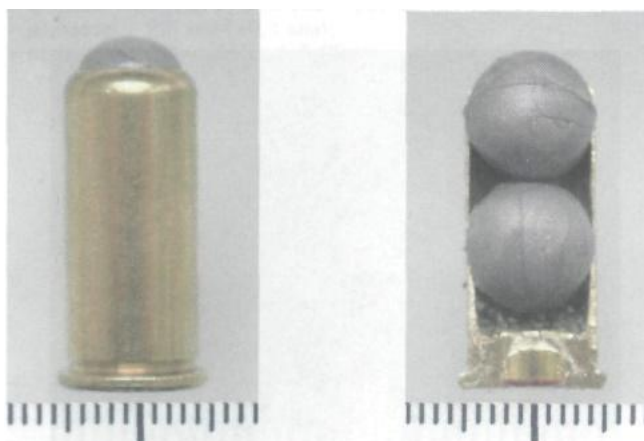
Патрон розроблений для стрільби з револьверів «ГАЛЧЕННЯ». Він також є штатним для револьверів «АЕ-38», «КОРНЕТ-С», «ЛЕДІ-КОРНЕТ», «SAFARI», «РИНГ» (мод. РКС-5), а також окремих модифікацій револьверів «Комбриг», «СКАТ -1Г» і «СКАТ-1РК».

ПАТРОН "ТЕРЕН-3ФП"

Патрон розроблений для стрільби з пістолетів «ФОРТ-12Г». Він також є штатним для пістолетів «ГАРАНТ С27», «ПМР», «ПСМ-Р», «АЕ 790 G», «АЕ 10 G», «АЕ-790G-1», «ВІЙ», «ЕРМА-55Г», «ЕРМА-38Г», «ЕРМА-459Г», «ЕРМА-490Г», «ФОРТ-17Г», «ФОРТ-6Г» а також окремих модифікацій револьверів «комбриг», «СКАТ -1Г» і «СКАТ -1РК».

ПАТРОН «ТЕРЕН-3Р2»

Патрон розроблений для стрільби з револьверів «КОРНЕТ-С». Він також є штатним для револьверів «ГАЛЧЕННЯ», «АЕ-38», а також окремих модифікацій револьверів «РИНГ» (мод. РКС-5), «СКАТ -1Г» і «СКАТ -1РК».

Питання для самоконтролю

- 1. Що таке калібр зброї?*
- 2. Які відмінності в калібрах гладко ствольної та нарізної зброї?*
- 3. На що необхідно звернути увагу про купівлі мисливської гладкоствольної зброї?*
- 4. В яких випадках оглядають і чистять зброю?*
- 5. Що використовують під час чищення та змащення зброї?*
- 6. Від чого залежить кучність бою зброї?*
- 7. Які основні способи стрільби з мисливської зброї?*
- 8. Яка найбільш ефективна відстань для стрільби під час полювання?*

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про дозвільну систему» від 12 жовтня 1992 р. № 576. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-92-%D0%BF#Text>
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії» від 7 вересня 1993 року № 706. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/706-93-%D0%BF#Text>
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок застосування вогнепальної зброї від 2 жовтня 1992 року №575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/575-92-%D0%BF#Text>
5. Наказ Міністерства внутрішніх справ від 21 серпня 1998 року № 622 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text>
6. Цуркан О.П., Тулінов В.С., Гурський В.Є., Голик В.А. Вогнева підготовка: теоретичний розділ: для постійного та перемінного складу Донецького юридичного інституту МВС України, поліцейських Національної поліції України. Навчальний посібник. Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2020. 98 с.
7. Жбанчик А. В., Комісаров О. Г., Тимофєєв В. П. Вогнева підготовка : навч.-метод. посіб. Дніпро : ДДУВС, 2017. 149 с.
8. Гарбузов О. А., Меленті Є. О., Пономарьов В. О. Вогнева підготовка : довід. Харків : Інститут підготовки юридичних кадрів для СБ України Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого, 2017. 212 с.

9. Фрунт Р. М., Карайченцев В. І., Гишко Г. Б. Стрілецька зброя та вогнева підготовка : навч. посіб. Харків : ХУПС ім. Івана Кожедуба, 2011. 246 с.
10. Самодін А.В., Чуприна О.В., Жилін Т.П. Домедична підготовка: підручник / ред. В.В. Стеблюк. Харків: Право, 2020. 344 с.
11. Кікінчук В.В., Книженко С.О., Савчук Т.І. Домедична підготовка : навч. посіб. / Харків : ХНУВС, 2021. 176 с.
12. Мислива О.О. Основи надання патрульною поліцією невідкладної (домедичної та медичної) допомоги постраждалим особам: навч. посібник / Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 144 с. URL : <http://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/2420>
13. Федонюк Я.І. Грушко В.С., Довгань О.М. Основи медичних знань та долікарської допомоги: підручник / Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2012. 728с.
14. Мультимедійний навчальний посібник «Судова медицина». URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/sudova_medutsyna/index.html
15. Перша допомога. Підручник для населення Товариства Червоного Хреста України. К.: Скарби, 1999.1 68 с. URL: https://redcross.org.ua/wp-content/uploads/2016/10/%D0%A1%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D0%9F%D0%9F-%E2%80%94%D0%90%D0%BC%D0%B5%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%9A%D0%9A_last.pdf
16. Курс ПМД-онлайн. URL: <http://1staidplast.org.ua/tccc-тактична-медицина/concepts>.
17. Навчальні матеріали з тактичної медицини – надання медичної допомоги на полі бою. Протоколи Tactical Combat Casualty Care (TCCC) URL: https://www.irf.ua/navchalni_materiali_z_taktichnoi_meditcini/
18. Європейська конвенція про соціальну та медичну допомогу та Протокол до неї (ETS N 14) від 11.12.1953 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_649

19. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при дорожньо-транспортних пригодах: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 09.03.2022 № 441. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0356-22#n36>

Інформаційні ресурси

1. Офіційний портал Верховної Ради України URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/>
2. Урядовий портал (КМУ) URL: <http://www.kmu.gov.ua/>
3. Офіціальний сайт Президента України URL: <http://www.president.gov.ua/>
4. Офіціальний сайт МВС України URL: <http://mvs.gov.ua/>